

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

**DIPLOMSKO DELO
UNIVERZITETNEGA PROGRAMA**

**RAZMERJA MED INSTITUCIJAMI EU PRED
IN PO LIZBONSKI POGODBI**

Tanja Peršin

Ljubljana, avgust 2010

**UNIVERZA V LJUBLJANI
FAKULTETA ZA UPRAVO**

DIPLOMSKO DELO
UNIVERZITETNEGA PROGRAMA

**RAZMERJA MED INSTITUCIJAMI EU PRED IN PO LIZBONSKI
POGODBI**

Kandidatka: Tanja Peršin
Vpisna številka: 04035947

Mentor: red. prof. dr. Peter Grilc

Ljubljana, avgust 2010

IZJAVA O AVTORSTVU

Diplomskega dela

Podpisana Tanja Peršin, študentka z vpisno številko 04035947 sem avtorica diplomskega dela z naslovom: Razmerja med institucijami EU pred in po Lizbonski pogodbi.

S svojim podpisom zagotavljam, da:

- je predloženo delo izključno rezultat mojega lastnega raziskovalnega dela,
- sem poskrbela, da so dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric, ki jih uporabljam v predloženem delu, navedena oz. citirana v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem poskrbela, da so vsa dela in mnenja drugih avtorjev oz. avtoric navedena v seznamu virov, ki je sestavni element predloženega dela in je zapisan v skladu s fakultetnimi navodili,
- sem pridobila vsa dovoljenja za uporabo avtorskih del, ki so v celoti prenesena v predloženo delo in sem to tudi jasno zapisala v predloženem delu,
- se zavedam, da je plagiatorstvo – predstavljanje tujih del, bodisi v obliki citata bodisi v obliki skoraj dobesednega parafraziranja bodisi v grafični obliki, s katerim so tuje misli oz. ideje predstavljene kot moje lastne – kaznivo po zakonu (Zakon o avtorstvu in sorodnih pravicah, Ur. list RS št. 21/95), prekršek pa podleže tudi ukrepom Fakultete za upravo v skladu z njenimi pravili,
- se zavedam posledic, ki jih dokazano plagiatorstvo lahko predstavlja za predloženo delo in za moj status na Fakulteti za upravo,
- je elektronska oblika identična s tiskano obliko diplomskega dela ter soglašam z objavo dela v zbirki »Dela FU«.

Diplomsko delo je lektoriral/la: Maša Zevnik

Ljubljana, 16.8.2010

Podpis avtorice: _____

POVZETEK

V pravno-političnem sistemu Evropske unije se uspešnost meri s stopnjo učinkovitosti delovanja, kjer imajo ključno vlogo institucije in sistem, po katerem te sprejemajo odločitve.

Da bi bile članice EU bolj močne, učinkovitejše in bolj demokratične, je s 1. decembrom 2009 v veljavo stopila nova t.i. Lizbonska pogodba. Gre za pogodbo, ki je nadomestila oziroma spremenila obstoječe pogodbe in Uniji prinaša številne institucionalne novosti, hkrati pa gre tudi za kompleksen dokument, ki je marsikateremu državljanu še vedno neznanka.

Glavne spremembe, ki jih bom v nadaljevanju bolj podrobno predstavila, se nanašajo predvsem na področja sprejemanja odločitev, večje vloge nacionalnih parlamentov in Evropskega parlamenta, na področja nove skupne politike, novega načina odločanja in novih meja pristojnosti.

Tako države članice, kot njeni državljani so deležni sprememb, ki jih je prinesla Lizbonska pogodba, čas pa bo pokazal ali gre za pozitivne ali negativne spremembe in kje bo potrebno še kaj spremeniti, dodati ali odvzeti.

Ključne besede: Lizbonska pogodba, Evropski parlament, nacionalni parlament, Evropska komisija, Svet Evropske unije, institucije, pravna oseba, ratifikacija

SUMMARY

In the European Union legal-political system efficiency is measured by the level of effective functioning, whereby the key role is played by institutions and the decision making system.

For the EU Member States to become more powerful, efficient and more democratic, the Treaty of Lisbon entered into force on 1 December 2009. The treaty amends the current EU and EC treaties and introduces several institutional changes. At the same time, this complex document is relatively incomprehensible for many citizens.

The main changes, which will following be represented more in detail, are changes in the decision-making procedures, greater role for both national parliaments and the European Parliament, new common policies and new competencies. I will also focus on some problematic parts of the new treaty.

Both the EU Member States as well as EU citizens are subject to the changes brought by the Treaty of Lisbon and only time will show if the changes are positive or negative and where additional changes are needed.

Key words: Treaty of Lisbon, European Parliament, national parliament, European commission, Council of the European Union, institutions, legal entity, ratification

KAZALO

IZJAVA O AVTORSTVU.....	ii
POVZETEK	iii
SUMMARY	iv
1.UVOD	1
1.1. Izhodišče diplomskega dela.....	1
1.2. Namen in cilji raziskave	2
1.3. Metode dela.....	2
1.4. Struktura diplomskega dela.....	3
2.ZGODOVINA RAZVOJA EVROPSKE UNIJE	5
2.1. Pomembne prelomnice razvoja Evropske unije.....	5
2.2. Lizbonska pogodba	7
3.KLJUČNI INSTITUCIONALNI OKVIR ODLOČANJA V EU	10
3.1. Institucije in organi Evropske unije.....	10
3.1.1. Evropski parlament	10
3.1.2. Svet Evropske unije.....	11
3.1.3. Evropska komisija	12
3.1.4. Sodišče Evropskih skupnosti	14
3.1.5. Evropsko računsko sodišče	14
3.1.6. Evropski svet.....	15
3.1.7. Ostali organi v okviru Evropske unije	15
3.2. Vloga slovenije v ključnih institucijah in organih eu	16
4.INSTITUCIONALNE SPREMEMBE, KI JIH PRINAŠA LIZBONSKA POGODBA	19
4.1. Spremembe za Evropsko unijo kot celoto	19
4.2. Spremembe za Slovenijo.....	24
5.NOV NAČIN ODLOČANJA PO LIZBONSKI POGODBI	26
5.1. Povečana decentraliziranost in preglednost izvajanja politik Evropske unije	26
6.PREDNOSTI IN KORISTI LIZBONSKE POGODBE	30
6.1. Za države članice.....	30
6.2. Za državljane Evropske unije.....	31
7.PROBLEMATIKA IN SLABOSTI LIZBONSKE POGODBE.....	33
7.1. Ratifikacija Lizbonske pogodbe	33
7.2. Pridobitev statusa pravne osebe EU	36
7.3. Lizbonska pogodba in vloga nacionalnih parlamentov	38
8. ODPRTA VPRAŠANJA LIZBONSKE POGODBE	41
9. ZAKLJUČEK.....	43
10. LITERATURA.....	46

KAZALO SLIK

Slika 1: Pristojnosti ključnih institucij in organov v postopkih odločanja o aktih in ukrepih EU glede na stebrno delitev.....	6
Slika 2: Lizbonska pogodba	8
Slika 3: Izbrani slovenski državljani in njihova vloga v institucijah in organih Evropske unije	18
Slika 4: Delovanje institucij in novosti.....	25

1 UVOD

Moja diplomska naloga je začela nastajati v času, ko Lizbonska pogodba še ni stopila v veljavo, zato temelji na podlagi takrat dostopnih virov in literature, na podlagi katerih je bila tudi zasnovana. Danes, ko svoje delo zaključujem, je Lizbonska pogodba že nekaj mesecev v veljavi in v tem času so se že pojavila številna ugibanja, mnenja, pojasnila, ipd., izšlo pa je tudi kar nekaj sodobne literature, v kateri je govora o njej. Zaradi že narejenega koncepta in delno že napisane naloge, je bilo to sodobno literaturo zelo težko vključiti v že nastalo delo, saj bi se spremenila njen kontekst in povezanost.

1.1 IZHODIŠČE DIPLOMSKEGA DELA

Ustanovitev Evropske Unije – po številnih vojnah, ki so terjale na milijone življenj – predstavlja začetek novega obdobja, v katerem evropske države problemov ne rešujejo več z vojskovanjem, temveč z razgovori.

Unijo danes sestavlja 27 držav članic in pokriva večji del evropske celine. Prizadeva si, da bi bila pravična in skrbna, saj se vse države članice zavzemajo za mir, demokracijo, vladavino prava in upoštevanje človekovih pravic, hkrati pa te vrednote s skupnimi močmi širijo po celem svetu.

Dosedanji predpisi so bili oblikovani za veliko manjšo Unijo, ki pa se ji ni bilo potrebno spopadati s številnimi izzivi, s katerimi se države srečujejo v 21. stoletju (npr. s svetovno recesijo, mednarodnim kriminalom, trajnostnim razvojem in drugim). Uspešno spopadanje z novimi izzivi, s katerimi se EU seveda želi in tudi zmore spopasti, je možno le, če spremeni svoj način delovanja.

Na tem mestu nastopi nov dokument, tj. **Lizbonska pogodba**, ki je po številnih zapletih končno stopila v veljavo 1. decembra 2009. Prek nje se EU zavzema za bolj demokratično, preglednejše in učinkovitejše telo, kar ji daje odločilnejši in jasnejši glas v svetu, varuje nacionalne interese, hkrati pa parlament in državljane bolj seznanja z dogajanjem na evropski ravni.

Ključnega pomena za delovanje Unije so njene institucije: Evropski parlament, Svet Evropske unije, Evropska komisija, Sodišče evropskih skupnosti in Računsko sodišče. Vsaka izmed njih igra pomembno vlogo pri sprejemanju odločitev, vendar druga drugo dopolnjujejo. Delo institucij podpirajo še številna druga telesa, kot so Odbor regij in Ekonomsko-socialni odbor, Evropska centralna banka, Evropska investicijska banka in druge.

Lizbonska pogodba uvaja številne spremembe na področju institucij. Evropskemu parlamentu na primer daje večjo pristojnost, saj bodo poslanci imeli večjo moč odločanja

pri večjem številu zadev. Nacionalni parlament dobiva večjo vlogo pri pregledu zakonodaje, s čimer zagotavlja, da Unija ne bo presegala svojih pristojnosti. Državljeni s peticijo lahko – če zberejo najmanj milijon podpisov – pozovejo Evropsko Komisijo, naj predloži nov predlog na področju dotične politike. Na področju Evropskega sveta pa je najpomembnejša inovacija stalno mesto njegovega predsednika, saj je s tem zagotovljeno neprekinjeno delo Evropskega sveta, katerega položaj do sedaj ni bil dokončno izdelan.

Z novo pogodbo prihaja tudi nov način odločanja, ki povečuje decentraliziranost in večjo preglednost izvajanja politik Unije (npr. glasovanje z dvojno večino) ter številne koristi oziroma prednosti, ki se nanašajo na državljane (npr. javnost zasedanj Sveta) in posamezne države članice (npr. načelo subsidiarnosti).

1.2 NAMEN IN CILJI RAZISKAVE

V zadnjem petdesetletju sta se Evropa in svet močno spremenila, zaradi česar čedalje več Evropejcev od Unije pričakuje, da bo reševala številna vprašanja s področij energije, podnebnih in demografskih sprememb, globalizacije in varnosti. S temi vprašanji in področji, iz katerih vprašanja izhajajo, se države članice same ne morejo spopadati, zato lahko odgovore na vprašanja najdejo le s skupnimi napori na evropski ravni. Potrebna so učinkovita in dosledna orodja, ki so prilagojena hitrim spremembam in razširjeni EU. Prenoviti je potrebno temeljna pravila, ki urejajo skupno življenje v njej. Prav to je predmet Lizbonske pogodbe.

Namen in cilji moje diplomske naloge so ugotoviti, preučiti in predstaviti institucionalne spremembe, pred in po začetku veljave Lizbonske pogodbe. Hkrati bom predstavila njene prednosti ter nov način odločanja, ki ga le-ta prinaša, tako za države članice EU kot tudi za njene državljane. V diplomski nalogi je vključena tudi Slovenija, saj spremembe, ki jih prinaša Lizbonska pogodba vplivajo tudi nanjo.

Kot vsak drug dokument, ima tudi Lizbonska pogodba pozitivna in negativna določila. V nalogi se bom zato osredotočila in poiskala problematiko in slabosti, ki jih prinaša pogodba s pridobitvijo statusa pravne osebe EU in problematiko večje vključenosti nacionalnih parlamentov v njeno delo. Poiskala bom tudi razloge za oviranje in zavlačevanje postopka ratifikacije Lizbonske pogodbe in podala nekaj rešitev za odpravo naštetih problemov.

1.3 METODE DELA

Pri pisanju diplomske naloge sem uporabila naslednje metode:

- a) Z metodo študija razpoložljive tuje in domače literature ter člankov sem opisala nastanek EU, njene najpomembnejše institucije, organe ter spremembe, ki jih prinaša novo sprejeta Lizbonska pogodba.
- b) Opisno metodo, s katero sem skušala v nalogi predstaviti ozadje obravnavane teme, razmerja med institucijami v EU pred in po Lizbonski pogodbi (pri tem sem uporabljala domačo in tujo literaturo iz več različnih virov) in na podlagi gradiva povezala teoretična izhodišča z obravnavano temo.
- c) Metodo sinteze sem uporabila pri navajanju ugotovitev, spoznanj, predstav oziroma podajanj svojega mnenja in predlogov v zaključku diplomske naloge.

1.4 STRUKTURA DIPLOMSKEGA DELA

V prvem delu diplomske naloge predstavljam zgodovino razvoja EU. Pri opisu mejnikov razvoja izpostavim ustanovne pogodbe EU, ki so ključnega pomena za njeno delovanje ter za obstoj kasneje podpisanih pogodb. Le-te po svoji vsebini spreminjajo ali dopolnjujejo ustanovne pogodbe ter pristopne pogodbe, s katerimi se je EU skozi desetletja svojega razvoja širila vse do danes.

V sklopu tega poglavja predstavljam tudi aktualno Lizbonsko pogodbo, ki je v veljavo stopila 1. decembra 2009 in bo Uniji sčasoma omogočala učinkovitejše delovanje in okreplila njeno vlogo v svetu.

Tema tretjega poglavja se navezuje na institucionalni okvir odločanja v EU, v sklopu katerega predstavljam tudi institucije in organe Unije, ki so ključnega pomena za njeno delovanje.

Omenjam tudi vlogo Slovenije v ključnih institucijah in organih EU, saj je le-ta s članstvom prenesla izvrševanje dela svojih suverenih pravic na Unijo ter si s tem pridobila pravico enakopravnega soustvarjanja pravnega reda in politik EU. Posledica tega je dejavno sodelovanje izbranih slovenskih državljanov pri delu v institucijah in organih EU.

Začetek veljavnosti Lizbonske pogodbe prinaša številne institucionalne spremembe. Ker je to osrednja tema diplomske naloge, je to področje podrobneje raziskano in opisano v četrtem poglavju. V prvem delu poglavja besedo namenjam institucionalnim spremembam, ki jih Lizbonska pogodba uvaja za EU kot celoto, v drugem delu pa predstavljam spremembe, ki se nanašajo na Slovenijo.

V petem poglavju na kratko predstavim nov način odločanja po Lizbonski pogodbi, ki prinaša povečano decentraliziranost in preglednost izvajanja politik Unije, krepitev vloge Evropskega parlamenta in glasovanje z dvojno večino, kar bo prispevalo k večji demokratičnosti in učinkovitosti sprejemanja odločitev.

V šestem poglavju so predstavljene prednosti oziroma koristi, ki jih nova pogodba prinaša. Prav tako kot četrto poglavje je tudi šesto razdeljeno v dva sklopa. Prvi se nanaša na države članice, drugi sklop pa se dotika njihovih državljanov. Nova pogodba namreč prinaša številne prednosti; klavzulo o izstopu, ponovno vpeljuje načelo subsidiarnosti za države članice, državljani pa na primer dobijo pravico do državljanske pobude.

V zadnjem poglavju se osredotočim na slabosti oziroma problematiko Lizbonske pogodbe. V središče postavljam področje same ratifikacije Lizbonske pogodbe, s katero je bilo nemalo težav, saj so jo morale za začetek njene veljavnosti ratificirati vse države; prav tako sem v tem poglavju osredotočena na pridobitev statusa pravne osebe EU, kar pomeni da bo pridobila pravico do sklepanja pogodb ter do članstva v mednarodnih organizacijah; in na večjo vključenost nacionalnih parlamentov v delo Unije – načelo subsidiarnosti.

2 ZGODOVINA RAZVOJA EVROPSKE UNIJE

2.1 POMEMBNE PRELOMNICE RAZVOJA EVROPSKE UNIJE

Začetki EU segajo v obdobje druge svetovne vojne. Nastala je v želji po končanju pogostih in krvavih medsosedskih sporov, ki so v tem času doživljali vrhunec.

Francoski zunanji minister Robert Schuman je leta 1950, ko je Evropa še iskala izhod iz politične in gospodarske nestabilnosti, predstavil idejo evropske integracije: oblikovanje skupnega trga v industriji premoga in jekla. Združena Evropa je namreč bistveni pogoj za svetovni mir, združevanje pa nujno predpostavlja preseganje stoletnih nasprotovanj med največjima kontinentalnima državama, Francijo in Nemčijo (Grilc in Ilešič, 2004, str. 15). Poziv k integraciji je bil namenjen vsem evropskim državam, ne le Nemčiji in Franciji, ki sta šele nekaj let po grozoviti vojni z deklaracijo dosegli spravo. Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti za premog in jeklo (ESPJ) so poleg Nemčije in Francije prve podpisale tudi Belgija, Nizozemska, Italija in Luksemburg, kasneje pa so se jim pridružile še druge evropske države (Grilc in Ilešič, 2004, str. 16).

Za ESPJ nastopita dve novi pomembni pogodbi – **Rimski pogodbi**, ki predstavljata mejnik v združevanju Evrope. Sklenjeni sta bili 25. marca 1957.

Pogodbi ustanavljata:

- Evropsko gospodarsko skupnost (EGS), ki je omogočila skupni trg, uresničevanje pretoka storitev, blaga, kapitala in delavcev,
- ter Evropsko skupnost za jedrsko energijo (EURATOM).

Čeprav gre za dve ločeni pogodbi, sta bili obe podpisani v italijanski prestolnici, od tod tudi njuni imeni.

Z uveljavitvijo Enotne evropske listine¹, ki predstavlja zavezo k cilju uresničevanja enotnega notranjega trga, se je leta 1987 okrepilo evropsko gospodarsko sodelovanje (Bohinc, 2007, str. 29).

S podpisom **Maastrichtske pogodbe** – imenovane tudi Pogodbe o Evropski uniji – 7. februarja 1992, se je z vpeljavo novih oblik sodelovanja skupnost preimenovala v Evropsko unijo. Dotedanje tri evropske skupnosti (ESPJ, EGS in EURATOM) so se integrirale v EU z ustanovitvijo t.i. *Evropskega templja*, ki sloni na treh stebrih:

¹ Enotna evropska listina – *Single European Act*, podpisana v Luksemburgu, 17. februarja 1986, v veljavi od 1. julija 1987.

- Evropski skupnosti, ki spada v pristojnost Komisije, Evropskega parlamenta in Sveta EU ter tako zajema večino politik: na primer carinsko unijo, državljanstvo EU, imigracijsko politiko in druge;
- skupni zunanji in varnostni politiki, kjer odločitve sprejema izključno Svet EU; zunanja politika zajema na primer človekove pravice in uveljavitev demokracije na podlagi večnivojskega vladanja; varnostna politika pa se ukvarja z vzpostavljanjem in ohranjanjem miru ter obrambno politiko;
- sodelovanju na področju pravosodja in notranjih zadev, ki zajema na primer terorizem, boj proti mednarodnemu trgovanju z mamili in orožjem; tudi tu odločitve sprejema samo Svet EU).

Poleg tega je Maastrichtska pogodba uvedla ali okrepila politike EU na monetarnem, socialnem, izobraževalnem in kulturnem področju, uvedla pa je državljanstvo EU (ki ne nadomešča nacionalnega državljanstva, vendar ga zgolj dopolnjuje) in načelo subsidiarnosti (Vatovec et al., 2010, str. 16).

Pristojnosti institucij in organov EU so v okviru vsakega stebra različne, razen v primeru Evropskega sveta, ki sprejema splošne politične smernice za delovanje Unije na področju vseh treh stebrov; in Sveta EU, ki je glavni organ za sprejemanje aktov in ukrepov na področju vseh stebrov (Pohar in Vodnik, 2005, str. 11).

Slika 1: Pristojnosti ključnih institucij in organov v postopkih odločanja o aktih in ukrepih EU glede na stebrno delitev

Vir: Pohar in Vodnik (2005, str. 10)

Maastrichtsko pogodbo je nadgradila **Amsterdamska pogodba**, ki je bila podpisana 2. oktobra 1997, v veljavo pa je stopila šele 1. maja 1999. Pogodba tempeljske zgradbe EU ne spreminja, spreminja pa vsebino vsakega od stebrov ter premika del vsebine posameznih stebrov med seboj (Grilc in Ilešič, 2004, str. 65).

Poglavitna novost je bila, da se je večji del tretjega stebra (zlasti področja imigracije in azilne politike ter sodelovanje pri civilnih zadevah) prenesel v prvi steber, tretji steber pa je po novem pomenil le še policijsko in pravosodno sodelovanje v kazenskih zadevah. Na izbranih področjih je nova pogodba uvedla tudi možnost okrepljenega sodelovanja manjšega števila držav članic, povečala pa je tudi pogostost zakonodajnega postopka s soodločanjem Evropskega parlamenta in odločanja Sveta s kvalificirano večino (J. Eur. L, 2008).

Večji poudarek daje državljanstvu in pravicam posameznikom, večjo demokracijo pa bi zagotovili s povečanjem pooblastil Evropskega parlamenta. S protokolom k Amsterdamski pogodbi je bil v evropski pravni red vključen Schengenski sporazum o odpravi nadzora na notranjih mejah (Grilc in Ilešič, 2001, str. 69).

Zaradi priprav na širitev Unije je bila 26. februarja 2001 podpisana, v veljavo pa stopila 1. februarja 2003, **Pogodba iz Nice**. Cilj pogodbe je bil reformirati institucionalno strukturo EU, pomembno za lažje in učinkovito delovanje razširjene Unije po širitvi na 25 držav članic leta 2004 in na 27 držav članic leta 2007 (Bohinc, 2007, str. 32). Danes EU sestavljajo: Avstrija, Belgija, Bolgarija, Češka, Ciper, Danska, Estonija, Finska, Francija, Grčija, Irska, Italija, Latvija, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Nemčija, Nizozemska, Poljska, Portugalska, Romunija, Slovaška, Slovenija, Španija, Švedska in Združeno kraljestvo (Vatovec et al., 2010, str. 16).

Z vidika širitve je bila oblikovana tudi **Pogodba o Ustavi za Evropo** oziroma Ustavna pogodba, ki naj bi poenostavila demokratično odločanje in upravljanje Unije s številnimi državami. Podpisana je bila oktobra 2004 s strani vseh takrat petindvajsetih držav članic. Pred začetkom veljave so jo morale ratificirati vse države članice, vendar so zaradi njene zavrnitve na referendumu v Franciji in na Nizozemskem državniki EU razglasili obdobje za razmislek (Bohinc, 2007, str. 33).

Po spodletelih referendumih in obdobju za razmislek je bila decembra 2007, tik preden je predsedovanje Svetu prevzela Slovenija, Lizbonska pogodba podpisana.

2.2 LIZBONSKA POGODBA

Najverjetneje je že vsak izmed nas slišal za besedno zvezo *Lizbonska pogodba*, vendar so le redki tisti, ki vedo, kakšna je pravzaprav njena vsebina.

19. oktobra 2007 so voditelji držav članic EU v Lizboni podpisali dogovor o Pogodbi o reformi. Reformna pogodba jo imenujemo zato, ker na nek način spreminja oziroma reformira Ustavno pogodbo – torej tisto, ki so jo na referendumu na Nizozemskem in v Franciji zavrnil. Le-ta naj bi Uniji omogočala učinkovitejše delovanje in okrepila njeno vlogo v svetu. Pogodbo o reformi so voditelji slovesno podpisali 13. decembra 2007 v Lizboni, od tod tudi njeno ime.

Nova pogodba, ki je po številnih zapletih pri ratifikaciji v veljavo stopila 1. decembra 2009, je nadomestila oziroma spremenila obstoječe pogodbe (predvsem Pogodbo o Evropski uniji in Pogodbo o ustanovitvi Evropske skupnosti). Lizbonska pogodba ni ustava, ki bi nadomestila vse obstoječe pogodbe. Pogodba ohranja večino vsebine, ne pa tudi oblike ustavne pogodbe (Vladni portal z inf. o življenju v EU (a), 2009).

Sestavljena je iz preambule, sedmih členov, 13 protokolov in priloge. Normativni del sestavljata prvi in drugi člen. Prvi člen vsebuje določbe o spremembah Pogodbe o Evropski uniji, drugi člen pa določbe o spremembah Pogodbe o ustanovitvi Evropskih skupnosti. Pogodba o ustanovitvi Evropskih skupnosti se preimenuje v Pogodbo o delovanju EU (Ministrstvo za zunanje zadeve, 2010).

Slika 2: Lizbonska pogodba

Vir: K.T.; 2007

Glede na sedanjo ureditev Lizbonska pogodba prinaša: spremembe na področju sprejemanja odločitev, večjo vlogo nacionalnih parlamentov in Evropskega parlamenta, nove skupne politike, tudi na področju pravosodja in notranjih zadev, okolja, mednarodnega kriznega upravljanja in energije. Pristojnost Unije se širi tudi na področje zdravja, zaposlenosti, in trajnostnega razvoja.

V pogodbi zaradi kompromisa ni izrecne omembe simbolov EU (zastava, himna), ki bi nakazovali na ustavnost. Opuščeni so tudi nazivi "zakon" in "predlog zakona", tako da pravni red Unije ne bo spominjal na nacionalne zakonodaje. Šestnajst držav (Belgija, Bolgarija, Nemčija, Grčija, Španija, Italija, Ciper, Litva, Luksemburg, Madžarska, Malta, Avstrija, Portugalska, Romunija, Slovenija in Slovaška) je dalo izjavo o simbolih EU k

Lizbonski pogodbi – gre za pomembno zavezo, upoštevajoč, da je evro posebno močan identifikacijski simbol Unije, ter da večina njenih državljanov povezuje to organizacijo prav z evrom. Le-ta določa, da bodo: zastava s krogom iz dvanajstih zlatih zvezd na modri podlagi, himna "Oda radosti", geslo "Združena v raznolikosti", valuta evro in Dan Evrope 9. maja tudi v prihodnje simboli skupne pripadnosti državljanov EU (Vatovec et al., 2010, str. 127).

Za uveljavitev Lizbonske pogodbe je le-to moralo ratificirati vseh 27 držav članic, delovanje EU pa je, dokler niso postopka ratifikacije zaključile vse države članice in je pogodba stopila v veljavo, še naprej urejala Pogodba iz Nice, ki je začela veljati že leta 2003.

3 KLJUČNI INSTITUCIONALNI OKVIR ODLOČANJA V EU

Kmalu po drugi svetovni vojni se je začelo evropsko združevanje, ki je imelo cilj gospodarsko obnoviti od vojne razdejano Evropo ter postopno ustvariti enotno območje miru, razvoja, blaginje in demokracije. Od takrat naprej je združevalni proces pridobival na novih razsežnostih, zajel nove države in nova področja delovanja.

Pravni red EU zajema celotno zakonodajo, načela, politične usmeritve, sodno prakso in obveznosti, ki so jih pogodbeno sprejele države članice, ter nastaja v različnih postopkih, ob udeležbi številnih akterjev. Države na ravni EU so ob tem ustanovile skupne institucije in organe, na katere so prenesle izvrševanje dela svojih suverenih pravic in si tako zagotovile sodelovanje in soodločanje pri številnih vprašanjih skupnega interesa, hkrati pa s povezovanjem pridobile moč in svetovni vpliv, ki ju samostojno ne bi mogla imeti nobena od njih.

3.1 INSTITUCIJE IN ORGANI EVROPSKE UNIJE

V postopek odločanja so vpletene tri glavne institucije: **Evropski parlament**, **Svet Evropske unije** in **Evropska komisija**. Le-te oblikujejo politike in zakone (direktive, uredbe, odločbe), ki se uporabljajo v vsej EU.

Ključno vlogo pa imata tudi **Sodišče Evropskih skupnosti** (ki se pogosto imenuje preprosto Sodišče) in **Evropsko računsko sodišče**, seveda pa ne gre zanemarjati tudi številnih drugih institucij in organov v okviru EU.

3.1.1 Evropski parlament

Evropski parlament deluje na kar treh različnih lokacijah – v Franciji, Bruslju in Luksemburgu – in je edinstvena nadnacionalna institucija. Korenine parlamenta segajo v petdeseta leta dvajsetega stoletja ter v ustanovne pogodbe. Od leta 1979 državljani neposredno volijo svoje predstavnike – poslance v parlamentu, ki zastopajo njihove interese (Europa, European Union institutions and other bodies, 2009).

Parlament ima trojno vlogo:

- s Svetom si deli zakonodajno pristojnost;
- skupaj z njim je pristojen tudi za proračun;
- izvaja demokratični nadzor nad vsemi institucijami EU, zlasti nad Komisijo.

Ta institucija je nadzorni in posvetovalni organ. Klasično zakonodajno funkcijo si Evropski poslanci delijo skupaj s Svetom EU. Poslanci se združujejo glede na vseevropske politične

skupine, ki združujejo vse glavne politične stranke, ki delujejo v državah članicah EU in ne na nacionalni osnovi (Slovenian Presidency of the EU 2008, 2009).

Delo Parlamenta je razdeljeno na dve glavni stopnji (Europa, European Union institutions and other bodies, 2009):

- **Priprava na plenarno zasedanje;** poslanci to počnejo v različnih parlamentarnih odborih, ti pa so specializirani za posebna področja dejavnosti EU. O temah za razpravo se pogovarjajo tudi politične skupine.

- **Plenarno zasedanje.** Ta se ponavadi odvijajo v Strasbourgu, občasno pa v Bruslju. Na teh zasedanjih parlament prouči predlagano zakonodajo in še pred sprejetjem celotnega besedila glasuje o spremembah.

Vsaka država članica ima glede na število prebivalcev določeno število poslancev. Trenutno je število sedežev v Evropskem parlamentu 736, največ poslancev ima Nemčija (99), Slovenija jih ima 7, najmanj pa jih ima Malta (5). Volitve v parlament Unije so vsakih pet let, vsak državljan EU pa ima pravico kandidirati in voliti, ne glede na to, kje v EU živi (Bohinc, 2007, str. 239). Tako parlament izraža demokratično voljo približno 500 milijonov državljanov EU ter zastopa njihove interese v razpravah z drugimi institucijami EU.

Zadnje volitve v Evropski parlament so bile junija 2009, 14. julija 2009 pa je bil za za njegovega predsednika, za obdobje dveh let in pol izvoljen Poljak Jerzy Buzek.

3.1.2 Svet Evropske unije

Svet EU je osrednji organ za sprejemanje odločitev v EU in ima zakonodajno funkcijo, s katero opredeljuje smernice Unije. Tako kot Evropski parlament je bil tudi Svet ustanovljen z ustanovnimi pogodbami v petdesetih letih dvajsetega stoletja. Zastopa interese držav članic, njegovih zasedanj pa se udeležujejo ministri teh držav. Glede na obravnavano temo lahko vsako državo zastopa le minister, odgovoren za posamezno področje (Grilc in Ilešič, 2004, str. 165).

Vsak minister v Svetu EU deluje v imenu svoje vlade, kar pomeni, da njegove obveze veljajo za celotno vlado (podpis ministra je podpis celotne vlade). Prav tako tudi odgovarja svojemu nacionalnemu parlamentu in državljanom, ki jih ta parlament zastopa, nikakor pa ne odgovarja nobenemu organu v EU.

Svet EU odloča na tri načine: z navadno večino (izjema), s kvalificirano večino in s soglasjem. Precej pogosto je odločanje s kvalificirano večino. Vsaka država članica ima določeno število glasov – več je prebivalcev v državi, več glasov ima ta država – vsota vseh glasov držav članic pa mora znašati 73,9 %, da je odločitev sprejeta. Vsak član Sveta pa ima tudi pravico zahtevati, da se preveri, ali države članice, ki tvorijo kvalificirano

večino, res predstavljajo najmanj 62 % celotnega prebivalstva EU (Vlahek, 2008, str. 7).

Vsaka država članica predseduje Svetu EU za dobo šestih mesecev. Obstaja devet različnih sestav Sveta, vendar pa ostaja Svet kljub vsemu ena institucija (Slovenian Presidency of the EU 2008, 2009).

Področja sestave Sveta (Stalno predstavništvo RS pri Evropski uniji, 2010):

- Splošne zadeve in zunanji odnosi (*General Affairs and External Relations Council – GAERC*)
- Gospodarske in finančne zadeve (ECOFIN)
- Pravosodje in notranje zadeve (PNZ)
- Zaposlovanje, socialna politika, zdravje in potrošniške zadeve
- Konkurenčnost
- Promet, telekomunikacije in energija
- Kmetijstvo in ribištvo
- Okolje
- Izobraževanje, mladi in kultura.

Svet ima šest ključnih nalog (Europa, European Union institutions and other bodeis, 2009):

1. Sprejemanje evropske zakonodaje – skupaj z Evropskim parlamentom na številnih področjih politike.
2. Usklajevanje širših gospodarskih politik držav članic.
3. Sklepanje mednarodnih sporazumov med EU in drugimi državami ali mednarodnimi organizacijami.
4. Potrjevanje proračuna EU, skupaj z Evropskim parlamentom.
5. Razvoj skupne zunanje in varnostne politike EU.
6. Usklajevanje sodelovanja med nacionalnimi sodišči in policijskimi organi v kazenskih zadevah.

Večina teh nalog se navezuje na področje Skupnosti, tj. področja delovanja, kjer so se države članice odločile združiti svojo suverenost in prenesti pooblastila pri odločanju na institucije EU – to področje predstavlja prvi steber EU. Zadnji dve nalogi se v veliki meri navezujeta na področja, kamor številne države niso prenesle svojih pristojnosti, temveč preprosto med seboj sodelujejo – to se imenuje "medvladno sodelovanje" (pomeni drugi in tretji steber EU) (Europa, European Union institutions and other bodeis, 2009).

3.1.3 Evropska komisija

Tako kot Parlament in Svet je tudi Komisija nastala v petdesetih letih dvajsetega stoletja na podlagi ustanovnih pogodb Unije.

Sedež Komisije je v Bruslju, sestavlja pa jo 27 komisark in komisarjev, po en iz vsake države članice EU, ki pokrivajo posamezna področja. Evropska komisija zastopa, podpira in se zavzema za interese EU kot celote, pri svojem delu pa je neodvisna od vlad držav članic, od katerih ne sme prejemati navodil (Bohinc, 2007, str. 269). Nova Komisija se imenuje vsakih pet let, in sicer v šestih mesecih od volitev v Evropski parlament .

Uporablja se naslednji postopek (Bohinc, 2007, str. 269):

- Vlade držav članic se dogovorijo, koga bodo imenovale za novega predsednika Komisije.
- Parlament potrdi kandidata za predsednika Komisije.
- Potrjeni kandidat za predsednika Komisije v pogovoru z vladami držav članic izbere ostale člane Komisije.
- Svet s kvalificirano večino sprejme seznam predlaganih oseb in ga predloži Evropskemu parlamentu v odobritev.
- Parlament nato opravi razgovore z vsako predlagano osebo in izglasuje celotno ekipo.
- Potem ko Evropski parlament z glasovanjem potrdi novo Komisijo, jo Svet uradno imenuje s kvalificirano večino.

Evropski parlament je 16. septembra 2009 na plenarnem zasedanju v Strasbourgu ponovno izglasoval Joseja Manuela Barrosa za predsednika Evropske komisije za mandat od leta 2009 do 2014.

Komisija je politično odgovorna Parlamentu, ki lahko razpusti celotno Komisijo z izglasovanjem nezaupnice, udeležuje se vseh sej parlamenta, na katerih mora razložiti in utemeljiti svoje politike, prav tako pa redno odgovarja tudi na pisna in ustna vprašanja evroslancev.

Komisija poleg tega izvaja izvršilno funkcijo, kar pomeni, da je odgovorna za izvajanje odločitev Parlamenta in Sveta, pripravlja predloge za novo evropsko zakonodajo, ki jih nato predloži Evropskemu parlamentu in Svetu, skrbi za pravilno izvajanje zakonodaje EU in nadzoruje porabo sredstev EU. Proti kršilcem evropske zakonodaje lahko ukrepa s tem, da proti njim predlaga začetek postopka pred Sodiščem Evropskih skupnosti. Komisija tudi zastopa EU pri mednarodnih organizacijah in v pogajanjih s tretjimi državami (Slovenian Presidency of the EU 2008, 2009).

Če ima Komisija preveč članov, ne more uspešno delovati. Kot že napisano, je v Komisiji trenutno 27 članov, Pogodba iz Nice pa določa, da se mora po pristopu sedemindvajsete članice njihovo število zmanjšati (Bohinc, 2007, str. 268). Zaradi bolj uspešnega delovanja Komisije bo po letu 2014 število komisarjev manjše, kot je število držav članic, njihova enakopravnost pa bo zagotovljena s sistemom rotacije. Sedanji slovenski komisar je Janez Potočnik, ki je odgovoren za področje znanosti in umetnosti.

3.1.4 Sodišče Evropskih skupnosti

Sodišče Evropskih skupnosti je nastalo leta 1952 v skladu s Pogodbo ESPJ in je sodni organ Unije. Njegov sedež je v Luksemburgu. Sestavljajo ga tri sodišča: **Sodišče**, **Sodišče prve stopnje** in **Sodišče za uslužbence**.

Naloga **Sodišča** je zagotavljati, da se zakonodaja Unije v vseh državah članicah razlaga in uporablja na enak način, tako da je zakon enak za vse, ter da države članice in institucije EU delajo, kar in tako kot zahteva zakon (Slovenian Presidency of the EU 2008, 2009).

Sodišče je tudi pristojno za poravnavo pravnih sporov med državami članicami in institucijami EU. Sodna praksa Sodišča Evropskih skupnosti, skupaj s pogodbami, uredbami, direktivami in odločbami, predstavlja pomemben del pravnega reda EU.

Sodišče sestavlja po en sodnik iz vsake države članice, tako da je zastopanih vseh 27 državnih pravnih sistemov EU. Zaradi učinkovitosti Sodišče le redko zaseda na občni seji, ponavadi zaseda v velikem senatu samo trinajstih sodnikov ali v senatih po trije ali pet sodnikov. Sodišču pomaga osem generalnih pravobranilcev, čigar vloga je podati nepristransko in neodvisno pravno mnenje, imenovano *sklepni predlogi*, v zadevah, ki so jim predložene (Slovenian Presidency of the EU 2008, 2009).

Njihovo delo mora biti javno in nepristransko. Sodniki Sodišča Evropskih skupnosti so imenovani na podlagi skupnega dogovora med vladami držav članic EU, vsak od njih pa je imenovan za obdobje šestih let, ki ga je mogoče podaljšati.

Leta 1988 je bilo v pomoč Sodišču Evropskih skupnosti – da se uspešno spopada s številnimi zadevami, ki se mu predložijo, ter zaradi boljše pravne zaščite državljanov – ustanovljeno **Sodišče prve stopnje**. To je odgovorno za odločanje pri nekaterih vrstah zadev, zlasti pri tožbah zasebnikov, podjetij in nekaterih organizacij, ter pri zadevah, povezanih s konkurenčnim pravom. Tudi to sodišče ima po enega sodnika iz vsake države EU (Grilc in Ilešič, 2004, str. 192).

Tretje sodišče v sestavi Sodišča Evropskih skupnosti je **Sodišče za uslužbence**. Ta razsoja v sporih med EU in njenimi javnimi uslužbenci. To razsodišče sestavlja sedem sodnikov in je del Sodišča prve stopnje (Europa, European Union institutions and other bodeis, 2009).

Vsako sodišče ima svojega predsednika, ki ga izberejo njegovi kolegi sodniki za mandat treh let z možnostjo podaljšanja. Predsednik vodi delo in službe Sodišča ter predseduje obravnavam in posvetovanjem večjih sestav.

3.1.5 Evropsko računsko sodišče

Evropsko računsko sodišče je bilo ustanovljeno leta 1975 in je samostojna revizijska institucija EU. Njegov sedež je v Luksemburgu.

Naloga tega sodišča je preveriti zbiranja in porabe sredstev Unije, ob tem pa tudi presoditi, kako institucije EU to delo opravljajo. Sodišče pregleduje, ali so finančne transakcije pravilno zapisane, zakonito in pravilno izvedene in ali njihovo upravljanje zagotavlja gospodarnost, uspešnost in učinkovitost. Računsko sodišče tudi preverja, ali so sredstva Unije, ki prihajajo od davkopllačevalcev, ustrezno zbrana in porabljena gospodarno, zakonito in za predvideni namen (Bohinc, 2007, str. 280).

Njegov namen je zagotoviti, da davkopllačevalci dobijo največ za svoj denar in ima pravico preveriti dokumentacijo vsake osebe ali organizacije, ki upravlja prihodke ali odhodke EU. Izsledke Sodišče zapiše v poročilih, ki Komisijo in vlade držav članic opozorijo na problem. Za učinkovito upravljanje svojega dela mora Evropsko računsko sodišče ostati popolnoma neodvisno od drugih institucij, hkrati pa mora biti v stalnem stiku z njimi (Europa, European Union institutions and other bodies, 2009).

Sodišče ima po enega člana iz vsake države EU, ki ga imenuje Svet za mandat šestih let z možnostjo podaljšanja. Člani iz svojih vrst izvolijo predsednika za mandat treh let, ki ga je mogoče podaljšati (Grilc in Ilešič, 2004, str. 194).

3.1.6 Evropski svet

Ko govorimo o evropskih institucijah, moramo ločiti institucije, ki so organi EU in institucije, ki so organi drugih organizacij, vendar imajo prav tako v svojem nazivu ime *Evropa*.

Evropski svet ni institucija, ampak posebno telo, ki je bilo ustanovljeno leta 1949. Sestavljajo ga predsedniki držav in vlad držav članic ter predsednik Komisije, ki je hkrati tudi predsednik Sveta. Sestaja se najmanj dvakrat na leto (Bohinc, 2007, str. 234).

Evropski svet ne sprejema zakonodajnih odločitev, ampak politične, s katerimi daje EU spodbudo za njen razvoj. Med drugim tudi določa splošne smernice skupne zunanje in varnostne politike. Odločitve sprejema s soglasjem. Njegovi cilji so tudi varstvo človekovih pravic, uveljavljanje evropske kulturne raznolikosti in boj proti socialnim problemom, kot so rasni predsodki in nestrpnost. Njegov največji zgodnji dosežek je bil oblikovanje Evropske konvencije o človekovih pravicah in temeljnih svoboščinah.

Zasedanja Evropskega sveta običajno potekajo v stavbi *Justus Lipsius* v Bruslju.

3.1.7 Ostali organi v okviru Evropske unije

- Evropska centralna banka – ima sedež v Frankfurtu in je odgovorna za evropsko monetarno politiko (Grilc in Ilešič, 2004, str. 195);
- Evropski varuh človekovih pravic – preiskuje pritožbe o nepravilnostih institucij in organov EU. Deluje kot posrednik med državljanom in oblastmi Unije (Europa, European Union institutions and other bodeis, 2009);
- Evropska investicijska banka – ima sedež u Luksemburgu in financira naložbene projekte EU, z Evropskim investicijskim skladom pomaga majhnim podjetjem in spodbuja konkurenčnost podjetij (Europa, European Union institutions and other bodeis, 2009);
- Odbor regij – kot svetovalni organ zastopa regionalne in lokalne organe in je sestavljen iz predstavnikov regionalnih in lokalnih organov držav članic EU, ki jih Svet imenuje za štiri leta. Kadar se odloča o zadevah, ki se nanašajo na regije, se morata Svet in Komisija posvetovati z Odborom (Bohinc, 2007, str. 287);
- Ekonomsko-socialni odbor – je svetovalni organ in zastopa civilno družbo, delodajalce ter delojemalce. Imenuje ga Svet za dobo štirih let (Grilc in Ilešič, 2004, str. 196);
- Agencije EU – z izvajanjem zelo podrobnih tehničnih, znanstvenih, raziskovalnih ali organizacijskih nalog zagotavljajo podporo delovanju EU na posameznih področjih. Poznamo na primer agencije skupnosti, agencije za skupno zunanjo in varnostno politiko, izvajalske agencije itd. (Europa, Agencies of te European Union, 2009).

3.2 VLOGA SLOVENIJE V KLJUČNIH INSTITUCIJAH IN ORGANIH EU

Izvrševanje dela svojih suverenih pravic je Slovenija s svojim članstvom prenesla na EU. S tem si je pridobila pravico enakopravnega soustvarjanja in oblikovanja pravnega reda in politik EU.

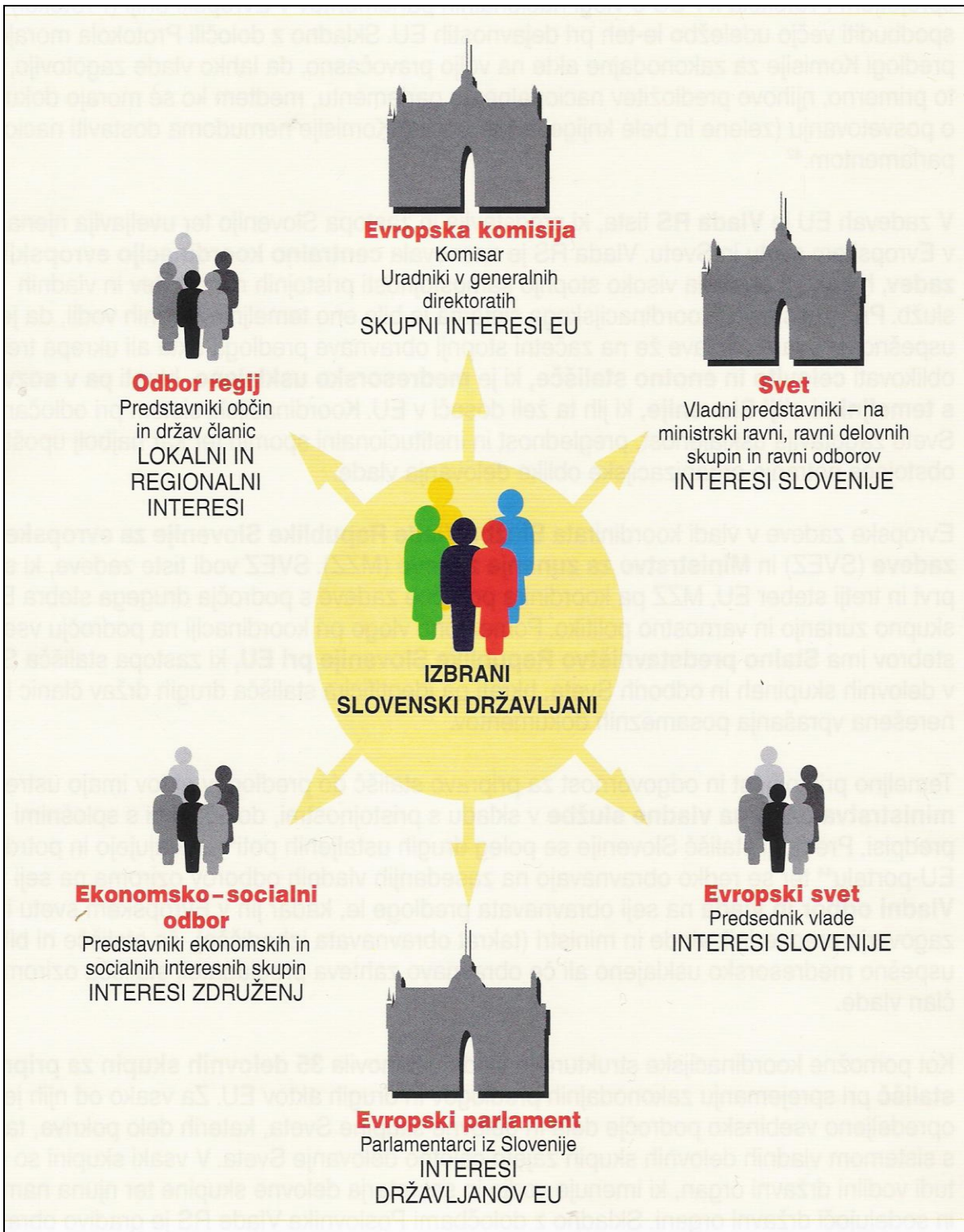
Z dejavnim sodelovanjem izbranih slovenskih vladnih predstavnikov pri delu institucij in organov Unije pa se ob prizadevanju za njene skupne interese uveljavljajo tudi interesi Slovenije.

Institucije in organi EU, v katerih sodelujejo izbrani slovenski predstavniki:

1. V **Komisiji** sodeluje komisar, ki zastopa skupne interese EU.

2. V **Svetu** sodelujejo vladni predstavniki ministrstev in vladnih služb ter Stalnega predstavništva Republike Slovenije pri EU na ravni funkcionarjev in državnih uradnikov. Uveljavljajo interese in stališča Slovenije.
3. V **Evropskem parlamentu** sodeluje sedem poslancev, izvoljenih na neposrednih volitvah. Zastopajo politične interese državljanov Unije.
4. V **Evropskem svetu** sodeluje predsednik Vlade Republike Slovenije, ki zastopa politične interese Slovenije. Zasedanja se udeležuje še minister za zunanje zadeve, vedno pogosteje pa tudi državni sekretar, pristojen za evropske zadeve, oziroma minister za finance. Udeležba državnega sekretarja in ministra za finance je odvisna od vsebine obravnavanih aktov.
5. V **Ekonomsko socialnem odboru** sodeluje sedem slovenskih članov, ki zastopajo interese delodajalcev (Obrtna zbornica Slovenije, Združenje delodajalcev obrtnih dejavnosti Slovenije), sindikatov (Zveza svobodnih sindikatov Slovenije, Konfederacija sindikatov, Pergam Slovenije, Sindikat delavcev v vzgojni, izobraževalni in raziskovalni dejavnosti) in raznih interesnih skupin (npr. Zadržna zveza Slovenije).
6. V **Odboru regij** sodeluje sedem slovenskih članov in njihovih namestnikov, ki zastopajo dve reprezentativni organizaciji slovenskih lokalnih skupnosti (Skupnost občin Slovenije in Zveza občin Slovenije) (Pohar in Vodnik, 2005, str.16).

Slika 3: Izbrani slovenski državljani in njihova vloga v institucijah in organih Evropske unije

Vir: Pohar in Vodnik (2005, str. 17)

4 INSTITUCIONALNE SPREMEMBE, KI JIH PRINAŠA LIZBONSKA POGODBA

Jean Monnet, ki je pogosto omenjen kot "ustanovni oče" evropskih integracij, je zapisal: "Nič ni mogoče brez ljudi, nič ne traja brez institucij." Države so tisti akterji, ki imajo pri sprejemanju primarnega prava Unije platno ter škarje v svojih rokah, medtem ko so institucije ustvarjalke njene sekundarne zakonodaje (Crossick, 2009).

Vse od začetka evropskih integracij pa do današnje EU, so se organizacija in pristojnosti institucij spreminjale, prilagajale širšemu članstvu ter vedno bolj poglobljenemu delovanju. Tukaj tudi Lizbonska pogodba ni izjema, saj na institucionalna področja prinaša številne spremembe, tako v strukturi kot v organizaciji in vsebini. Glavna cilja sta posodobitev in večja demokratičnost institucij, ki vodijo delovanje EU.

4.1 SPREMEMBE ZA EVROPSKO UNIJO KOT CELOTO

Pogodba predvideva – z namenom povečanja učinkovitosti delovanja tako EU kot njenih institucij – nekatere pomembne institucionalne spremembe. Zaradi teh inovacij omogoča reformo institucij razširjene Unije in izhod iz institucionalnega zastoja, v katerem se Unija nahaja zadnji dve leti.

Evropski parlament

Po Lizbonski pogodbi dobiva parlament vlogo bolj vplivne institucije. Resničen korak naprej – v smislu demokratizacije EU – je okrepljena moč parlamenta glede zakonodaje, proračuna ter političnega nadzora.

Po novi pogodbi Parlament, na predlog Evropskega sveta, zapriseže predsednika Komisije, ob upoštevanju volitev Evropskega parlamenta, kar predsedniku Komisije daje večjo demokratično legitimnost. To je v instituciji, ki jo pogosto vidijo kot "ločeno" od svojih državljanov, zelo pomembno (European Parliament, 2009).

Najpomembnejša novost, kot to v svojem članku navaja Vlahek (2008, str. 6) je, da se bo spremenila tudi sestava parlamenta. Število poslancev se bo leta 2014 razširilo iz 736 (kolikor jih je sedaj, saj Lizbonska pogodba še ni veljala, ko so bile volitve v parlament junija 2009 – pred tem je bilo število poslancev v Evropskem parlamentu 785), vendar ne bo preseglo številke 751. Predsednik parlamenta bo kljub vsemu obdržal pravico do glasovanja. Države članice bodo tako lahko imele najmanj 6 in največ 96 poslancev.

Spremembe se bodo pojavile tudi pri porazdelitvi sedežev med državami članicami, saj bodo po novem poslanci iz držav z več prebivalci zastopali večje število državljanov kot poslanci iz držav z manj prebivalci.

Svet Evropske unije

Že od ustanovitvenih pogodb je ključno vprašanje način sprejemanja odločitev v Svetu Unije. Gre za vprašanje ravnovesja med malimi, srednjimi in velikimi državami ter za spoštovanje načela sorazmernosti oziroma pozitivne diskriminacije malih članic.

Novost na področju odločanja, ki prihaja z Lizbonsko pogodbo je, da bo od leta 2014 uveden nov sistem, bolj znan kot "dvojna večina" (dvojna pa zato, ker zahteva večino tako pri državah članicah kot tudi pri državljanih Unije). Sklepi Sveta bodo potrebovali 55 % podporo držav članic (iz najmanj 15 držav članic), ki bodo predstavljale vsaj 65 % evropskega prebivalstva. Ta sistem odločitvam zagotavlja dvojno legitimnost (Krajc, 2008, str. 7).

Predmet soglasnosti ostajajo samo najbolj občutljiva področja; davki, socialna varnost, državljanske pravice, jezik, sedeži institucij ter glavne usmeritve zunanje, varnostne ter obrambne politike (Duff, 2009).

Novi sistem tako:

- ohranja razmerje pozitivne diskriminacije malih držav članic. Le-te so namreč glede doseganja večine glasov Sveta sedaj izenačene z velikimi državami (vsaka država ima en glas);
- določa zgornji prag za sprejemanje odločitev, ki po novem predstavlja 65 % prebivalstva Unije in ne več 62 %. To bo omogočalo učinkovitejše sprejemanje odločitev in uspešnejše delo EU.

Lizbonska pogodba predvideva tudi javna zasedanja Sveta, ko ta odloča in glasuje o zakonodaji EU.

Ena od novosti pogodbe, ki se nanašajo na Svet je tudi ta, da bo po novem Svet ministrov za zunanje zadeve vodil visoki predstavnik Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko (*High Representative of the Union for Foreign Affairs and Security Policy*), ki pa bo hkrati v Komisiji imel tudi vlogo podpredsednika.

Njegove naloge je pred začetkom veljave nove pogodbe opravljal generalni sekretar Sveta Unije, vendar pa zaradi izjemnega pomena te osebe v zunanji in varnostni politiki Lizbonska pogodba to funkcijo od Sveta ločuje (Krajc, 2008, str.8).

Naloga visokega predstavnika je dvojna:

- je predsednik Sveta za zunanje zadeve, torej tisti, ki vodi skupno zunanjo in varnostno politiko EU, s svojimi predlogi pa prispeva k oblikovanju te politike in jo izvaja po pooblastilu Sveta;
- je eden izmed podpredsednikov Komisije.

Pri delovanju visokega predstavnika za zunanje zadeve in varnostno politiko mu je v veliko pomoč Evropska služba za zunanje delovanje (*European External Action Service*).

Po začetku veljavnosti Lizbonske pogodbe je Evropski svet, s kvalificirano večino in s soglasjem predsednika Komisije, za visoko predstavnico Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko izvolil Catherine Ashton.

Na ostalih področjih, kot so finance, kmetijstvo, energetika, bo Svet še naprej vodil minister države, ki izmenično predseduje EU za šest mesecev (Publication office of the EU, 2009, str. 13). Sistem predsedovanja EU bo zaradi tega bolj koherenten in učinkovitejši. Tako bo Unija okrepila doslednost zunanjih ukrepov in dobila prepoznaven obraz v svetu.

Evropska komisija

Še naprej ohranja osrednjo vlogo s popolnim monopolom nad zakonodajno pobudo, kar ji daje velik političen pomen.

Z letom 2014 se bo število komisarjev zmanjšalo (in sicer iz 27 na 18), kar naj bi omogočilo njeno učinkovitejše delo. Vsaka država članica tako ne bo več imela svojega komisarja, ampak bodo komisarji predstavljali dve tretjini držav članic. S tem se bo zmanjšala nacionalizacija Evropske komisije ter povečal njen značaj. Komisarji bodo imenovani po sistemu popolnoma enakopravne rotacije med državami članicami, njihov mandat pa bo trajal pet let (Independent.ie, 2010).

Tako bo vsaka država članica zastopana v dveh od treh zaporednih sestavah Evropske komisije. Do leta 2014 pa njena sestava ostaja nespremenjena: 27 komisarjev – po eden iz vsake države članice EU.

Sodišče Evropskih skupnosti

Novost, ki jo Lizbonska pogodba prinaša na področje Sodišča Evropskih skupnosti, se nanaša na preimenovanje dveh temeljnih skupnostnih sodišč. Sodišče Evropske skupnosti se po novem preimenuje v Sodišče (*Court of Justice*), Sodišče prve stopnje pa v Splošno sodišče (*General Court*).

Preimenovala pa so se tudi vsa skupnostna sodišča oziroma po novem Unijska sodišča skupaj, in sicer v Sodišče Evropske unije (*Court of Justice of the European Union*). Po novem bo to sodišče dobilo tudi pristojnost na področju pravosodnega in policijskega

svetovanja v kazenskih zadevah, v omejenem obsegu pa tudi na področju skupne zunanje in varnostne politike (Vlahek, 2008, str.9).

Sklenemo lahko, da je Lizbonska pogodba okrepila položaj Sodišča EU na vseh področjih njegovega delovanja, v prihodnje pa bo to zagotovo prispevalo k nadaljnji federalizaciji Unije prek njegove sodne prakse. Sodišče Unije bo z večjimi pristojnostmi, ki jih je pridobilo z Lizbonsko pogodbo, verjetno zelo pomembno oblikovalo pravni red EU v prihodnje (Vatovec et al., 2010, str. 106–107).

Evropski svet

Lizbonska pogodba določa stalno mesto predsednika Evropskega sveta – t.i. predsednika EU (trenutno ta položaj zaseda Belgijec Hermann van Rompuy), kar je tudi najpomembnejša inovacija na tem področju (Vladni portal z inf. o življenju v EU (d), 2009). Tako zasedanj Sveta ter priprav nanj ne bo več vodil voditelj predsedujoče države, ampak sam predsednik Sveta.

S tem je zagotovljeno neprekinjeno in stalno delo Evropskega sveta. S kvalificirano večino bo, za obdobje dveh let in pol z možnostjo podaljšanja, Evropski svet sam izvolil svojega predsednika. Tako kot Parlament in Komisija bo tudi Evropski svet sedaj imel predsednika s polnim delovnim časom, ki pa ne bo mogel prevzeti nacionalnega mandata (Evropa, Lizbonska pogodba, Evropa gre v 21. stoletje, 2009a).

Predsednica ali predsednik, ki bo Evropskemu svetu predsedoval, bo predstavljal EU na najvišjem mednarodnem prizorišču ter vodil njegovo delovanje.

To je tudi razlika v primerjavi s prejšnjim sistemom, v katerem so države članice med polletnim predsedovanjem Uniji predsedovale tudi Evropskemu svetu. Evropski svet bo tako postal institucija EU (Publication office of the EU, 2009, str. 12).

Predsednik Evropskega sveta bo, sicer tako, kot je bila to naloga vsakega prejšnjega predsedujočega, po vsakem zasedanju poročal Evropskemu parlamentu. Kljub vsemu pa lahko pričakujemo vsebinsko drugačen odnos med Parlamentom in predsednikom Evropskega sveta, kakršen je bil odnos med predsedujočim in poslanci pred začetkom veljave Lizbonske pogodbe. Tudi zato, ker je predsednik po novem izvoljen za dve leti in pol z možnostjo podaljšanja, kar skupaj znaša pet let, v tem času pa bo vodil institucijo, katere pravzaprav vsi člani se bodo zamenjali med njegovim mandatom.

Zaradi novega predsednika Evropskega sveta bodo postali ukrepi EU bolj prepoznavni in bolj usklajeni.

Evropsko tožilstvo

Lizbonska pogodba odpira tudi pot za oblikovanje Evropskega tožilstva. Le-to bo z novo pogodbo pristojno za preiskave, sodne postopke proti storilcem kaznivih dejanj in pregon le-teh, tudi če so kazniva dejanja omejena na škodovanje finančnim interesom EU (Fondation Robert Schuman, 2009).

Evropski svet bo lahko s soglasnim sklepom razširil pristojnost Evropskega tožilstva na boj proti nevarnim mednarodnim kaznivim dejanjem (kot so terorizem, trgovina z ljudmi, mamili itd.) (Fondation Robert Schuman, 2009).

Eurojust, ki je imel do ratifikacije nove pogodbe le enostavne koordinacijske pristojnosti (odgovoren je bil za izboljšanje učinkovitosti pristojnih oblasti v državah članicah pri njihovem boju proti nevarnim oblikam mednarodnega kriminala, za spodbudo in izboljšavo koordinacije pri preiskavah in sodnih postopkih, poleg tega pa je državam članicam nudil podporo pri izboljševanju učinkovitosti njihovih preiskav in sodnih postopkov), lahko poleg tega predlaga sprožitev preiskovalnih postopkov, za kar so bile odgovorne nacionalne oblasti (Fondation Robert Schuman, 2009).

Lizbonska pogodba jasneje določa tudi meje pristojnosti. Razjasnjuje, katere pristojnosti ima EU, katere imajo države članice in katere pristojnosti si delijo.

Temeljno načelo je, da Unija lahko izvaja zgolj tiste pristojnosti, ki so jih nanjo prenesle države članice, hkrati pa mora upoštevati dejstvo, da države članice ohranjajo vse ostale pristojnosti.

EU je edina pristojna na področjih, kot so pravila o konkurenci, monetarna politika evroobmočja in skupna trgovinska politika. Države članice imajo temeljne pristojnosti na področjih, kot so zdravje, izobraževanje in gospodarstvo. Skupaj pa si delijo pristojnosti na področjih, kot so mednarodni trg, kmetijstvo, promet in energetika (Publication office of the EU, 2009, str 14).

V razmerju prirejenosti in institucionalnega ravnovesja institucije medsebojno učinkujejo ena na drugo, delujejo v okviru svojih pristojnosti ter v skladu s pogodbenimi postopki, cilji in pogoji. Pri izvajanju svojih pristojnosti so torej institucije neodvisne, hkrati pa morajo spoštovani in ne smejo posegati v pristojnosti drugih institucij ter, v Lizbonski pogodbi prvič izrecno zapovedano, morajo med seboj lojalno sodelovati (Vatovec et al., 2010, str. 79).

Novo pristojnosti nacionalnih parlamentov, ki jih prinaša Lizbonska pogodba, so prvič neposredno vplivale na evropski proces odločanja. Vse zakone EU je potrebno v skladu z Lizbonsko pogodbo predložiti nacionalnim parlamentom. Uveden je sistem zgodnjega opozarjanja (*Early warning*), nacionalni parlamenti pa imajo osem tednov časa za ugovor, v primeru, ko bodo menili, da predlog ni primerno obravnavati na ravni EU. V kolikor bo ugovarjalo dovolj nacionalnih parlamentov, je mogoče predlog spremeniti ali pa umakniti (Krajc, 2008, str.8).

Ta sistem zgodnjega opozarjanja daje nacionalnim parlamentom pomembno vlogo pri preprečevanju Uniji, da bi presegala svoja pooblastila z vmešavanjem v zadeve, ki se dajo najbolje reševati na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni.

EU je v skladu z Lizbonsko pogodbo pridobila tudi pravno subjektiviteto oziroma status pravne osebe. Tako se ukinja tristebna struktura in zamenjevanje Evropske skupnosti z Unijo in obratno. EU po novem lahko sklepa mednarodne pogodbe, ne da bi pri tem ogrožala delitev pristojnosti med državami članicami in Unijo. Viden rezultat tega naj bi bil pristop EU k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. S tem EU poveča svojo vlogo ter pomen v mednarodni skupnosti (Vlahek, 2008, str.8).

Do sedaj so mednarodnopravno subjektiviteto uživale le Evropske skupnosti, ki pa so se z novo pogodbo zlele v eno samo osebnost, imenovano EU.

4.2 SPREMEMBE ZA SLOVENIJO

Lizbonsko pogodbo je Slovenija ratificirala med prvimi. To je storila 29. januarja 2008 s parlamentarnim glasovanjem. Kot predsedujoča Svetu EU pa si je s čimprejšnjo ratifikacijo prizadevala dati pozitiven zgled za ratifikacijske postopke v drugih državah članicah.

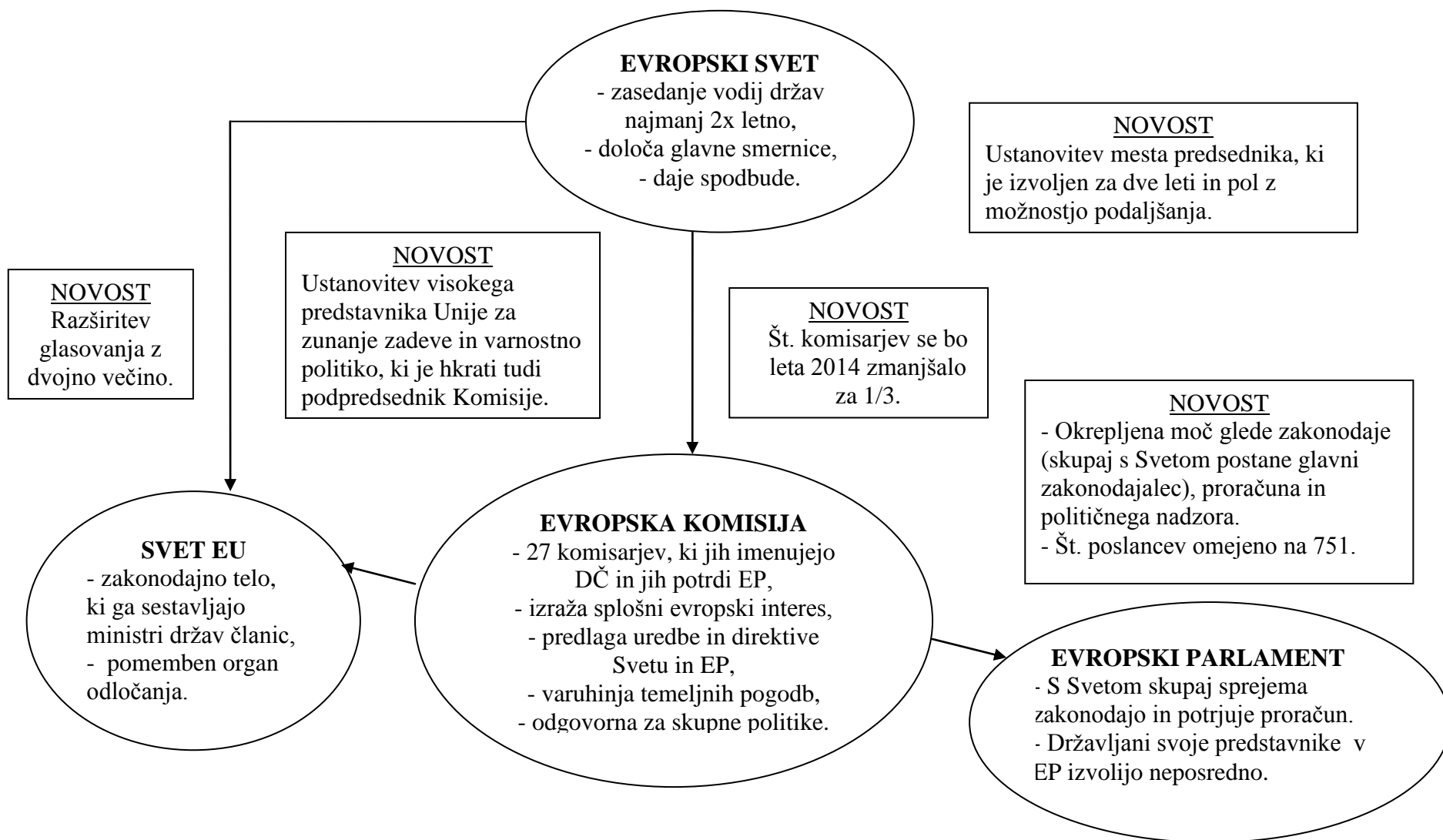
Slovenija je z ratifikacijo podprla EU, ki naj bi z novo pogodbo postala učinkovitejša pri odločanju, bolj demokratična, pregledna pri svojem delovanju in bolj enotna v zunanjih odnosih. S tem je tudi podprla EU, ki bo postala bolj povezana, zlasti pa se bo lažje spopadala z novimi svetovnimi izzivi (Služba vlade RS za razvoj in evropske zadeve, 2008).

Lizbonska pogodba je prinesla pomembne spremembe za celotno EU, torej tudi Slovenija ni izjema.

Z novo pogodbo bo Slovenija pridobila na številu evropskih poslancev. Le-ta namreč predvideva, da bo Slovenija imela v prihodnjem sklicu, leta 2014 v Evropskem parlamentu namesto zdajšnjih sedem, osem parlamentarcev (Vladni portal z inf. o življenju v EU (c), 2009).

Namen te pogodbe je povečati učinkovitost ter doprinesti k izboljšanju delovanja EU kot celote. Te t.i. pozitivne spremembe ter novosti na področju državljskih pravic Unije, temeljnih človekovih pravic, socialne politike ter večje demokratičnosti in transparentnosti pri odločanju v EU zadevajo vse države članice in smo jih oziroma jih bomo deležni tudi Slovenci.

Slika 4: Delovanje institucij in novosti

5 NOV NAČIN ODLOČANJA PO LIZBONSKI POGODBI

Eden glavnih izzivov, s katerimi se Unija sooča od začetka devetdesetih let dalje, je okrepitev učinkovitosti institucij skupnosti glede odločanja.

Cilj Lizbonske pogodbe je okrepitev zmožnosti EU, da sprejema odločitve in deluje kot Unija, ki je s 1. majem 2004 sprejela 12 novih članic in hkrati jamči za legitimnost svojih odločitev in dejanj – kar je za EU pogoj, da se približa svojim državljanom.

5.1 POVEČANA DECENTRALIZIRANOST IN PREGLEDNOST IZVAJANJA POLITIK EVROPSKE UNIJE

Z začetkom veljave nove pogodbe se je **povečala decentraliziranost in preglednost izvajanja politik EU** – to zagotavlja, da se odločitve, v skladu z načelom subsidiarnosti, sprejemalo čim bližje državljanom. Lizbonska pogodba je okrepila nadzor spoštovanja tega načela, zato nekateri to štejejo za najdragocenejšo reformo Lizbonske pogodbe (Vatovec et al., 2010, str. 47).

Na področju posameznih politik pogodba **jasno določa pristojnosti**, s čimer se je povečala učinkovitost razdelitve nalog med EU in državami članicami (Vladni portal z inf. o življenju v EU (e), 2009).

Porazdelitev pristojnosti med EU in državami članicami, ki jo je Lizbonska pogodba dodelala, razlikuje tri kategorije (Fondation Robert Schuman, 2009):

1. Področja, ki sodijo v **izključno pristojnost EU** so:
 - carinska unija,
 - določitev pravil o konkurenci, potrebnih za delovanje notranjega trga,
 - monetarna politika držav članic, katerih valuta je evro,
 - ohranjanje morskih bioloških virov v okviru skupne ribiške politike,
 - skupna trgovinska politika,
 - sklenitev mednarodnega sporazuma, kadar je ta predviden v zakonodajnem aktu Unije ali pa je potreben, da se Uniji omogoči izvajanje njene notranje pristojnosti, ali kolikor lahko vpliva na skupna pravila ali spremeni njihovo področje uporabe.

Na teh področjih lahko države članice ukrepajo le z izrecnim pooblastilom EU ali za izvajanje aktov Unije (Vatovec et al., 2010, str. 45).

2. **Deljena pristojnost med EU in državami članicami** zajema naslednja področja:

- notranji trg,
- socialna politika (glede vidikov, opredeljenih v pogodbi),
- ekonomska, socialna in teritorialna kohezija,
- kmetijstvo in ribištvo (razen ohranjanja morskih bioloških virov),
- okolje,
- varstvo potrošnikov,
- promet,
- vseevropska omrežja,
- energija,
- območje svobode, varnosti in pravice,
- skupna skrb za varnost na področju javnega zdravja (vidikov opredeljenih v pogodbi).

Tu lahko sprejemajo ukrepe tako EU kot države članice, slednje le toliko, kolikor svoje pristojnosti (še ali nič več) ne izvaja Unija. Gre za poglavitno vrsto pristojnosti, ki pride v poštev v vseh tistih primerih, ko EU ima pristojnosti, ta pa ni izrecno vključena v eno od drugih dveh vrst (Vatovec et al., 2010, str. 45).

3. Področja, na katerih je Unija pristojna za izvajanje ukrepov za podporo, uskladitev ali dopolnitev ukrepov držav članic, vendar pa ta področja urejajo države članice same, so:
- varovanje in izboljšanje človekovega zdravja,
 - industrija,
 - kultura,
 - turizem,
 - izobraževanje, poklicno usposabljanje, mladina in šport,
 - civilna zaščita,
 - upravno sodelovanje.

Lizbonska pogodba pripomore tudi h krepitvi vloge Evropskega parlamenta in demokratičnega nadzora s t.i. postopkom soodločanja, ki je redni zakonodajni postopek. Poveča se namreč število področij, na katerih morata akt, ki ga predlaga Komisija, odobriti Evropski parlament in Svet EU (Vladni portal z inf. o življenju v EU (e), 2009).

Jasna razdelitev pristojnosti med EU in državami članicami prispeva tudi k lažjemu približevanju Unije državljanom in prispeva k temu, da bodo ti lažje razumeli "kaj kdo dela".

Lizbonska pogodba, poleg povečanja števila politik, v katerih bo skupaj s Svetom EU v postopku soodločanja odločal tudi Evropski parlament, uvaja novosti tudi znotraj odločanja samega Sveta EU.

Standardni način glasovanja v Svetu ministrov je glasovanje s kvalificirano večino, ki pa temelji na načelu dvojne večine. Večini pravimo "kvalificirana" zato, ker je vse od začetka izgradnje EU veljalo, da je evropska odločitev, o kateri odloča Svet ministrov, ki je sestavljen iz predstavnikov držav, sprejeta in legitimna, kadar dobi podporo, večjo od enostavne večine (50 % glasov plus eden), ob upoštevanju teže države (Fondation Robert Schuman, 2009).

Za sprejem odločitev v Svetu ministrov je potrebna podpora 55 % držav članic (to je 15 držav članic, od skupaj 27), kar hkrati predstavlja najmanj 65 % prebivalcev EU. Manjšina, ki lahko prepreči sprejetje odločitev, mora šteti vsaj štiri države članice.

V primerjavi s sistemom po Pogodbi iz Nice sistem dvojne večine ni le bolj demokratičen, ampak tudi učinkovitejši. Omogoča namreč oblikovanje večin in s tem tudi sprejemanje odločitev, kar pa je v Uniji s 27 državami članicami pomembna podrobnost (Fondation Robert Schuman, 2009).

Novo pravilo glasovanja (dvojna večina), ki ga vpeljuje Lizbonska pogodba, ne bo začelo veljati pred letom 2014 ali morda celo 2017. Da bi v času pogajanj pridobili Poljsko, so vključili prehodni ukrep, s katerim se – v primeru, da je držav članic, ki nasprotujejo besedilu sicer precej, a še vedno premalo za preprečitev odločitve (1/3 držav članic ali 25 % prebivalstva) – vse države članice obvežejo k iskanju rešitve, ki bi zadovoljila nasprotujoče, čeprav si pri tem pridržujejo pravico, da lahko kadarkoli glasujejo.

Na željo Poljske je bil v Lizbonsko pogodbo vključen t.i. kompromis Ioannina, ki pa ga tudi velja omeniti. Kompromis iz Ioannine je poimenovan po neformalnem srečanju ministrov za zunanje zadeve v Ioannini v Grčiji leta 1994. Skupini držav članic – ki je skoraj tolikšna, a še vedno manjša od manjšine, potrebne za preprečitev odločitve – omogoča, da lahko pred sprejetjem zahteva ponovno preučitev odločitve, ki je bila v Svetu sprejeta s kvalificirano večino (Fondation Robert Schuman, 2009).

Odločanje po načelu dvojne večine bo prispevalo k večji demokratičnosti in učinkovitosti sprejemanja odločitev. Nov način glasovanja naj bi začel veljati šele leta 2014, pri čemer pa bo v prvih treh letih do leta 2017 veljalo prehodno obdobje. V tem času bo lahko vsaka država članica zahtevala, da se zakonodajni akt sprejme v skladu s kvalificirano večino, kot to opredeljuje Pogodba iz Nice (Vladni portal z inf. o življenju v EU (e), 2009).

Podobno delitev pristojnosti je EU poznala že do sedaj, čeprav ni bila izrecno določena v pogodbah. Lizbonska pogodba je ob določitvi posameznih vrst pristojnosti prinesla dodaten zasuk k večinskemu odločanju na ravni EU, kar na eni strani zmanjšuje

nevtralnost zapletov pri sprejemanju novih aktov, po drugi pa povečuje strah, da bi to lahko ogrozilo interese posameznih držav članic (Vatovec et al., 2010, str. 46).

6 PREDNOSTI IN KORISTI LIZBONSKE POGODBE

Lizbonska pogodba prinaša kar nekaj sprememb, ki jih sama smatra kot prednostne – tako za članice EU kot za njene državljane.

6.1 ZA DRŽAVE ČLANICE

Lizbonska pogodba prinaša številne prednosti in koristi za države članice.

Kot svojo prednost oziroma korist šteje priznanje nacionalnih parlamentov kot dela demokratične ureditve EU. Nova ureditev namreč omogoča nacionalnim parlamentom večjo vpetost v samo delo EU.

- **Načelo subsidiarnosti**

Nacionalni parlamenti bodo po novem delovali kot nadzorni organi po načelu subsidiarnosti, ki ga Lizbonska pogodba ponovno potrjuje. Po tem načelu mora EU sprejemati odločitve čim bližje državljanom, hkrati pa lahko ukrepa izključno v primeru, da so ukrepi na evropski ravni učinkovitejši od ukrepov na nacionalni ravni. Izjema so le področja, ki sodijo v njeno izključno pristojnost – v tem primeru ne ukrepa, če to ni učinkovitejše od ukrepanja na nacionalni, regionalni ali lokalni ravni (Publication office of the EU, 2009, str. 16).

Če katerikoli nacionalni parlament meni, da kak predlog ni v skladu s tem načelom, sledi naslednji postopek (Evropa, Lizbonska pogodba, Evropa gre v 21. stoletje, 2009b):

- V kolikor bo tretjina nacionalnih parlamentov menila, da predlog ni v skladu z načelom subsidiarnosti, bo morala Komisija ponovno preučiti svoj predlog in se odločiti, ali ga bo obdržala, spremenila ali umaknila; Komisija bo morala predložiti svoje razloge, Evropski parlament in Svet pa odločiti, ali bosta začela zakonodajni postopek ali ne.

- **Postopek soodločanja**

Z Lizbonsko pogodbo se bo poleg tega povečalo tudi število politik, kjer se bo uporabljal redni zakonodajni postopek imenovan postopek soodločanja.

V tem postopku mora Svet upoštevati mnenje Parlamenta. V kolikor pride do nesoglasja, mora spravni odbor, ki je sestavljen iz predstavnikov Sveta in Parlamenta, sestaviti besedilo tako, da je sprejemljivo za obe instituciji. V primeru, da do sporazuma ne pride, se lahko zakonodajni postopek prekine. Evropski parlament s tem v zakonodajnem postopku postane enakovreden Svetu EU. Takšen postopek bo veljal kar v 95 % evropske zakonodaje, s tem pa se bo dodatno povečala njena demokratična legitimnost. To

pomeni, da bo odločanje slonelo na dvojni legitimnosti državljanov, ki jih predstavljajo poslanci Evropskega parlamenta in držav članic, ki jih predstavljajo ministri Sveta EU (Publication office of the EU, 2009, str. 16).

- **Klavzula o izstopu**

Zelo pomembno določilo oziroma novost, ki jo je predvidevala tudi ustavna pogodba, ki zadeva države članice Unije, je klavzula o izstopu.

Le-ta namreč določa postopke in načine, ki državam članicam prvič omogočajo, da legalno in formalno izstopijo iz članstva v EU. Za izstop je potrebna odločitev Sveta EU s kvalificirano večino po odobritvi Evropskega parlamenta. V primeru, da bi želela država, ki izstopi iz Unije kasneje ponovno zaprositi za članstvo, bo morala prošnjo za članstvo vložiti ponovno in v postopku pogajanj zadostiti vsem pristopnim kriterijem (Vladni portal z inf. o življenju v EU (g), 2009).

Na področju javnega zdravja, civilne zaščite, izobraževanja in športa se z Lizbonsko pogodbo odpirajo nove možnosti za čezmejno delovanje.

Velik pomen pogodbe imajo svoboda, pravica in varnost. EU tako sedaj lahko bolje ukrepa proti zločinskih združbam, proti tihotapljenju preko meje, podpre ukrepe na področju preprečevanja kriminala, se bori proti terorizmu z zamrznitvijo sredstev itd.

Pogodba vsebuje tudi "solidarnostno klavzulo", kar pomeni, da lahko EU in njene države članice skupno in solidarno ukrepajo ob naravnih nesrečah, terorističnih napadih, nesrečah, ki jih povzroči človek itd.

Pogodba vključuje tudi zavezanost EU k razvoju skupne politike priseljevanja.

6.2 ZA DRŽAVLJANE EVROPSKE UNIJE

Lizbonska pogodba pa ni pozabila tudi na državljane EU in tudi na tem področju prinaša nekaj novosti.

Kot prvo priznava pomembnost dialoga med državljani EU, civilno družbo ter institucijami Unije, ter hkrati uvaja novosti, ki jim bodo omogočile večjo vključenost v odločanje na ravni EU. Na podlagi Lizbonske pogodbe delovanje Unije temelji na predstavniki demokraciji. Državljanje so na ravni Unije neposredno zastopani v Evropskem parlamentu (Fondation Robert Schuman, 2009).

Z določbo o demokratičnih načelih se opredeljuje tudi državljanstvo EU. Vsi državljani držav članic so državljani EU, vendar pa le-to ne nadomešča nacionalnega državljanstva. Pri vseh svojih dejavnostih je Unija dolžna spoštovati načelo enakosti državljanov.

Evropskim državljanom je že sedaj omogočena obveščенost in sodelovanje v politiki Unije, z Lizbonsko pogodbo pa se lahko poslužujejo tudi **državljske pobude**. To pa pomeni, da so lahko pri sprejemanju zakonodaje Unije neposredno udeleženi tudi državljani EU. Nova določba o demokratičnem sodelovanju predvideva, da lahko najmanj en milijon državljanov iz večjega števila držav članic od Evropske komisije zahteva, naj predloži ustrezen predlog o zadevah, za katere je po njihovem mnenju potreben zakonski akt EU oziroma zahteva pripravo zakonodajnega predloga na določenem področju pristojnosti Unije (Vladni portal z inf. o življenju v EU (d), 2009).

V Lizbonski pogodbi je poudarjen tudi pomen posvetovanja in dialoga z združenji, civilno družbo, socialnimi partnerji, verskimi in nekonfesionalnimi organizacijami.

Novost Lizbonske pogodbe je tudi **javnost zasedanj Sveta EU**, ko le-ta razpravlja in glasuje o osnutku zakonodajnega akta. Nacionalni parlamenti in državljani lahko tako odslej neposredno spremljajo odločitve, ki jih sprejemajo predstavniki držav članic v Svetu. To omogoča večjo transparentnost pri sprejemanju odločitev v EU, lajša participacijo civilne družbe (Vladni portal z inf. o življenju v EU (f), 2009) in je le eden izmed instrumentov za zmanjšanje pogosto očitane demokratične primanjkljaja v EU. Vsako zasedanje Sveta bo v ta namen imelo dva dela, in sicer eden bo namenjen razpravi o zakonodajnih aktih Unije, drugi pa nezakonodajnim dejavnostim (Vlahek, 2008, str. 7).

Pomembna novost za državljane so tudi določbe glede **Listine o temeljnih pravicah EU** ter določbe o pristopu Unije k Evropski konvenciji o varstvu človekovih pravic in temeljnih svoboščin. Lizbonska pogodba vsebuje sicer zgolj referenco na Listino o temeljnih pravicah (države članice so – razen Poljske in Združenega kraljestva – listino podpisale leta 2000, vendar pa je pravno zavezujoča in ima enak pravni status kot ostale pogodbe (Ministrstvo za zunanje zadeve, 2010)). Unija bo morala pri izvajanju zakonov in pri predlogih tako upoštevati in spoštovati pravice iz Listine, ki v šestih poglavjih zajema sledeča področja: dostojanstvo, svoboščine, enakost, solidarnost, pravice državljanov in sodno varstvo. Pravna vključitev Listine ne spreminja pooblastil EU, državljanom pa zagotavlja več pravic in svoboščin (BBC, 2010).

7 PROBLEMATIKA IN SLABOSTI LIZBONSKE POGODBE

V dosedanjih poglavjih diplomske naloge je bilo možno pridobiti vpogled v institucije, njihove naloge ter novosti pred in po Lizbonski pogodbi. Tako kot vse pretekle pogodbe, tudi ta ne prinaša samo pozitivnih sprememb. V tem poglavju se bom zato osredotočila na problematiko s področja ratifikacije Lizbonske pogodbe, povečani vlogi parlamenta v Evropskih zadevah in statusu pravne osebe Unije, katerega je le-ta z novo pogodbo pridobila.

7.1 RATIFIKACIJA LIZBONSKE POGODBE

Nizozemski in francoski volivci so leta 2005 na referendumu zavrnilo ratifikacijo nekdanje Ustavne pogodbe ter s tem v EU sprožili iskanje nove institucionalne podlage za razširjeno Unijo. Le-ta naj bi sedemindvajseterico naredila močnejšo, učinkovitejšo in bolj demokratično, ter ji pomagala odgovoriti na globalne izzive. Iz tega procesa je nato, po dolgotrajnih in napornih pogajanjih, izšla Lizbonska pogodba, pri kateri so pričakovali, da bosta njeno sprejemanje in ratifikacija potekala brez ovir, a so se žal ušteli.

Medvladna konferenca, zadolžena za pripravo evropske pogodbe o reformi Lizbonske pogodbe, je z zasedanjem začela že 23. julija 2007 v Lizboni, 19. oktobra istega leta pa so voditelji držav članic EU v Lizboni dosegli dogovor. Nova pogodba naj bi Uniji omogočila učinkovito delovanje in okrepila njeno vlogo v svetu. Lizbonska pogodba je bila tema že prvega dne neformalnega srečanja, ki je potekalo 18. in 19. oktobra 2007 pod okriljem portugalskega predsedstva in je bila na tem srečanju tudi potrjena (Evropejec.si; 2010). Evropski voditelji in vodje diplomacij so pogodbo podpisali 13. decembra 2007 v Lizboni, v mestu, po katerem je pogodba tudi dobila ime.

Da je Lizbonska pogodba lahko stopila v veljavo, jo je moralo najprej ratificirati vseh 27 držav članic. Vsaka izmed njih se je v skladu s svojimi ustavnimi določbami odločala, ali bo pogodbo ratificirala z referendumom ali z glasovanjem v parlamentu (Vladni portal z inf. o življenju v EU (h) , 2008). Vsekakor pa je bilo jasno, da je obvezna ratifikacija vseh 27 držav ogrožala njen obstoj. Torej, že morebiten izostanek soglasja k ratifikaciji samo ene članice, bi stvari obrnil na glavo in veljavnost pogodbe bi spet padla v vodo.

Novo pogodbo je prva potrdila Madžarska 18. decembra 2007, takoj za njo pa je v času predsedovanja s prepričljivo večino (74 glasov od 90) to storila tudi Slovenija (29. januarja 2008) (Škrk; 2008). S čimprejšnjo ratifikacijo si je Slovenija prizadevala dati pozitiven zgled za ratifikacijske postopke v drugih državah članicah. Slovensko predsedstvo Svetu EU je proces ratifikacije Lizbonske pogodbe vključilo med prioritete takratnega predsedovanja.

Do konca slovenskega predsedovanja EU so pogodbo ratificirali še parlamenti Avstrije, Belgije, Bolgarije, Cipra, Danske, Estonije, Finske, Francije, Grčije, Latvije, Litve, Luksemburga, Malte, Nemčije, Nizozemske, Portugalske, Romunije, Slovaške in Velike Britanije, kasneje pa so to storile tudi Portugalska, Italija in Švedska.

Do 12. junija 2008 je postopek ratifikacije potekal nemoteno, nakar pa se je zalomilo. Irci so namreč kot edina članica EU o ratifikaciji Lizbonske pogodbe, kot to določa njihova pravna ureditev, odločali na referendumu, kjer so ji odločno rekli »ne« (53,4 % se jih je odločilo proti in 46,6 % za). Irski premier Brian Cowen je priznal, da je to "precejšnje razočaranje in udarec za EU", a hkrati zagotovil, da pogodba še ni mrtva. (Keren; 2008).

Vzroka, zakaj so irski državljani glasovali proti novi pogodbi natančno nikoli ne bomo vedeli, med možnimi vzroki pa se ponujajo splošno nezaupanje do zunanjih pogodb, strah pred izgubo obrambne oziroma vojaške nevtralnosti, zamišljena nevarnost morebitnih posegov EU v irsko ureditev na občutljivih področjih, kot so na primer vprašanje splava, prostitucije in evtanazije (Brugha M. Cathal, 2008).

Zavrnilni referendum je Lizbonsko pogodbo postavil pod vprašaj in EU še enkrat več pahnil v obdobje institucionalne negotovosti. EU, ki si je močno prizadevala za čimprejšnjo ratifikacijo nove pogodbe, nikakor ni želela njene usode prepustiti Ircem, zato so voditelji članic EU kasneje sprejeli sklep, v skladu s katerim naj bi Irska drugi referendum o Lizbonski pogodbi izpeljala do novembra 2009 (Vatovec et al., 2010, str. 25).

V zameno so ji obljubili odločitev o ohranitvi veljavnega sistema oblikovanja Evropske komisije po načelu en komisar na članico, ter dali pravna zagotovila, s katerimi so odgovorili na pomisleke irskih državljanov glede zakonodaje na področju splava, davkov ter vojaške nevtralnosti.

Irci so nato glasovanje ponovili 2. oktobra 2009 in Lizbonsko pogodbo na drugem referendumu s 67 % podprli, in s tem je bila ključna ovira uveljavitve Lizbonske pogodbe je bila odstranjena. (Vladni portal z inf. o življenju v EU (i), 2009).

Oviro do ratifikacije nove pogodbe sta poleg Irske predstavljale tudi Češka in Poljska.

Poljska ustava namreč predvideva, da sta za ratifikacijo mednarodnih pogodb potrebna tako soglasje obeh domov parlamenta kot tudi podpis predsednika republike. Le-ta je, kljub dokončanemu postopku ratifikacije v parlamentu, ni želel podpisati do Irske potrditve dokumenta (P.M./AI.B, 2009).

Dokončno je Poljska pogodbo, kot predzadnja članica Unije, ratificirala 10. oktobra 2009.

Edino oviro do dokončne uveljavitve Lizbonske pogodbe sta tako predstavljala samo še češki predsednik Vaclav Klaus in češko ustavno sodišče. Slednje je presojalo ustavno pritožbo skupine senatorjev, češ da naj bi bila ta pogodba v nasprotju s češko ustavo.

Tretjega novembra 2009, po ugotovitvi češkega sodišča, da je Lizbonska pogodba v skladu z njihovo ustavo, je bila odpravljena še zadnja ovira in Češka je kot zadnja izmed članic EU zaključila postopek ratifikacije Lizbonske pogodbe (P.J./D.L.; 2009).

Pričakovani datum podpisa Lizbonske pogodbe je bil 1. januar 2009, kar bi omogočilo njeno upoštevanje že na volitvah v Evropski parlament junija istega leta. Vendar pa je zaradi zapletov pri ratifikaciji s strani Irske in Češke pogodba stopila v veljavo šele 1. decembra 2009.

Kljub uspeli ratifikaciji je besedilo Lizbonske pogodbe marsikateremu državljanu EU še vedno neznanka. Politiki in funkcionarji sicer prepričujejo in poudarjajo, kako pomembna je pogodba za Evropo, saj prinaša večjo in boljšo zaščito državljanov in večjo demokratično odgovornost Unije. Razumljivo je, da tako kompleksen dokument, kot je Lizbonska pogodba, številni državljanji slabo poznajo in težko razumejo, zato se pojavljajo vprašanja, zakaj prednosti in koristi niso napisane v jeziku, razumljivem vsem. Morda ravno zaradi strahu pred težavami pri ratifikaciji, s kakršnimi se je soočala Irska, ko so njeni državljanji, seveda samo zaradi njihove ustave, na referendumu imeli možnost izraziti svojo voljo.

Prepričana sem, da Irci svojega mnenja po neuspelem referendumu niso spremenili, ampak so bili v to prisiljeni, zaradi krize, ki je močno prizadela njihovo gospodarstvo ter zaradi hitrega naraščanja brezposelnosti. S tem pa so si zagotovili upanje na boljše življenje (zanimivo je to, da se je število brezposelnih v obdobju med obema referendumoma povečalo za kar 60 % (Štok, 2009)). Takšnim problemom z ratifikacijo nove pogodbe so se ostale države članice EU izognile z ratifikacijami v parlamentih, kar je omogočilo, da državljanov ni bilo potrebno še dodatno informirati ali prepričevati, predvsem pa ni bilo potrebno poslušati in upoštevati njihovih mnenj.

Sicer pa menim, da bi v primeru možnosti referendumskih odločitev v vseh državah članicah v večini podpora Lizbonski pogodbi v preteklih letih padla, vendar pa bi kasneje, tako kot na Irskem, zaradi krize, po vsej verjetnosti podporo dobila. Saj je očitno, da v primeru, ko rezultati glasovanja niso v skladu z interesi politične elite, jih le-ta ponovi. V vmesnem času pa se ljudi pridobi s takšnimi in drugačnimi prepričevanji in argumenti.

Tako problem "pasivnosti" prebivalstva pri odločanju ostaja, na eni strani zaradi nepoznavanja, nerazumevanja in nezainteresiranosti ljudi, na drugi strani pa zaradi ambicij in moči političnega vrha.

Pri Lizbonski pogodbi se je ta problem izkazal pri referendumih ali ratifikacijah v parlamentih – končni rezultat je vedno enak interesom političnega vrha.

Naj navedem kot zanimivost – da je ena izmed pomembnih razlik med Pogodbo o ustavi za Evropo ter med Lizbonsko pogodbo število držav, ki so postopek ratifikacije izpeljale v obliki referendumu; v primeru ustavne pogodbe je bilo takih držav članic deset, v primeru

Lizbonske pogodbe pa le ena – Irska, ki je bila k temu zavezana z ustavo in odločbami vrhovnega sodišča (Barrett, 2009, str. 36–68).

7.2 PRIDOBITEV STATUSA PRAVNE OSEBE EU

Koncept stebrov EU je uvedla Pogodba o Evropski uniji (PEU), ki je politike EU razdelila na tri temeljna področja oziroma stebre.

Prvi steber ali *steber skupnosti* (angl. *Community pillar*) zajema Evropske skupnosti in s tem večino skupnih politik. Evropske skupnosti so tri (Skubic, 2008, str. 42):

- Evropska skupnost za premog in jeklo (ustanovljena leta 1951);
- Evropska gospodarska skupnost, ki je bila ustanovljena leta 1957, da bi spodbudila gospodarsko združevanje Evrope. Na samem začetku je EGS sestavljalo šest držav članic: Belgija, Francija, Nemčija, Italija, Luksemburg in Nizozemska. Leta 1993, ko je začela veljati Maastrichtska pogodba, se je Evropska gospodarska skupnost preimenovala v Evropsko skupnost, ki je temelj današnje Evropske unije;
- Evropska skupnost za jedrsko energijo (ustanovljena leta 1957).

Drugi steber zajema sodelovanje na področju skupne zunanje in varnostne politike (angl. *Common Foreign and Security Policy*). Poleg vprašanj zunanje politike zajema tudi vsa vprašanja glede varnosti EU.

Tretji steber pa zajema pravosodje in notranje zadeve (angl. *Justice and Home Affairs*).

V okviru prvega stebra države članice sodelujejo na naddržavni ravni, sprejemanje odločitev pa je razdeljeno med Evropsko komisijo, Evropski parlament in Svet EU. Evropska komisija predlaga sprejem skupnega ukrepa, odločitev o tem pa sprejme bodisi Svet EU sam ali pa skupaj z Evropskim parlamentom. Za sprejem odločitev praviloma zadostuje kvalificirana večina. Način odločanja v okviru tega stebra se imenuje tudi *metoda skupnosti*.

V drugih dveh stebrih države članice sodelujejo na medvladni ravni, pravico do pobude pa si delijo Evropska komisija in države članice, odloča pa Svet EU sam. Odločitev mora biti praviloma soglasna, tak način odločanja pa se imenuje tudi *medvladna metoda*. (Skubic, 2008, str. 42).

Lizbonska pogodba staro tristebno strukturo odpravlja in vsa tri področja združuje v t.i. "**pravno osebo**" – t.j. EU. Status pravne osebe pomeni zmožnost sklepanja pogodb, zlasti pa biti stranka v mednarodni konvenciji ali član mednarodne organizacije (Investorwords, 2010).

Enotna pravna oseba med drugim tudi pomeni, da države članice lahko podpišejo le mednarodne sporazume, ki so združljivi s pravom EU. Evropski parlament mora potrditi vse sporazume na področjih, ki jih pokriva redni zakonodajni postopek, pridružitvene sporazume in sporazume s proračunskimi in institucionalnimi implikacijami (Duff, 2009).

Lizbonska pogodba, ki je v veljavi že od 1. decembra 2009, prvič omenja pravno subjektiviteto EU. Glavna razlika med skupnostjo in Unijo je bila predvsem ta, da je skupnost imela pravno subjektiviteto, EU pa ne, kar je pomenilo, da ni mogla sprejemati pravnih norm v svojem imenu, ni mogla sklepati pogodb in ni mogla tožiti ali biti tožena (vse to so zanjo opravljale države članice).

Z novo pogodbo pa je EU postala nosilka pravic in obveznosti po mednarodnem pravu, s čimer so se okrepile njena pogajalska moč in učinkovitost na svetovnem prizorišču, hkrati pa tudi njena prepoznavnost in promocija njenih vrednot in interesov, tako glede zunanje trgovine, razvojne politike in humanitarne pomoči kakor tudi glede oblikovanja mednarodnih standardov, ki urejajo globalizacijo. Unija sedaj lahko sklepa mednarodne pogodbe, se včlani v mednarodne organizacije ter nastopa in ukrepa kot enotni pravni subjekt (Fondation Robert Schuman, 2009).

Lizbonska pogodba s tem končuje dvojnost Evropske skupnosti in Evropske unije. "Tretji steber" na področju pravosodja in notranjih zadev po petih letih prehodnega obdobja popolnoma izgine in to tako, da so skupne politike na območju svobode, varnosti in pravic, vključeno s Schengenom, asimilirane v "prvi steber". Kljub vsemu pa je pravica Evropske komisije do pobude na področju pravosodja in notranjih zadev v eni četrtini deljena z državami članicami.

Sprememba sicer izboljšuje sposobnost EU za ukrepanje, zlasti pri zunanjih zadevah in omogoča učinkovitejše, bolj povezano in bolj verodostojno ravnanje EU v odnosih z ostalim svetom, vendar ima kljub vsemu tudi slabosti.

Potrebno se je zavedati predvsem tega, da s širitvijo EU, ki je najpomembnejša darovalka pomoči državam v razvoju, vstopa v Unijo vedno več revnih in nerazvitih držav, potrebnih subvencije. Tako bo seveda tudi Slovenija primorana prispevati svoj delež k pomoči. V času krize pa se poraja vprašanje, kako oziroma od kod pridobiti sredstva, tako za pomoč oziroma subvencijo drugim državam kot tudi za reševanje svojih, vedno večjih finančnih težav.

Dober primer reševanja države članice Unije, ki je v krizi in potrebuje pomoč, je Grčija. Gre za državo članico, ki je na robu bankrota, ostale članice Unije pa so ji dolžne pomagati. Iz tega razloga najemajo kredite in se zadolžujejo, čeprav se zavedajo, da se lahko zgodi, da tega denarja nikoli ne bodo dobile nazaj. Zanimivo je predvsem to, da jemljejo kredite za pomoč drugim državam, medtem ko denarja za reševanje svojih težav in za pomoč svojim državljanom nimajo. Kaj se bo dogajalo v prihodnosti, ko bo pomoči potrebnih držav članic vedno več, si lahko iz navedenega že predstavljamo.

7.3 LIZBONSKA POGODBA IN VLOGA NACIONALNIH PARLAMENTOV

Kot je že bilo omenjeno, je ena izmed pomembnih novosti Lizbonske pogodbe ta, da priznava in utrjuje vlogo nacionalnih parlamentov, ki pa so ob upoštevanju vloge evropskih institucij bolj vpeti v delo EU.

Z novo določbo so jasno navedene pravice in obveznosti nacionalnih parlamentov v EU, bodisi pri obveščanju parlamentov, nadzoru nad izvajanjem načela subsidiarnosti, mehanizmi ocenjevanja na področju svobode, pri varnosti in pravicah ali revizijah pogodb (Evropa, Lizbonska pogodba, Evropa gre v 21. stoletje, 2009b).

Za nacionalne parlamente g. Cukjati (Državni zbor RS, 2008) celo meni, da bi lahko pomenili učinkovito in zelo dragoceno komunikacijo prebivalstva z EU oziroma kanal, po katerem bi tekle informacije v obe strani.

Nacionalni parlamenti so po novem bistveno bolj dejavno vključeni v evropski postopek odločanja, in sicer že v zgodnjih fazah postopka. To pomeni da, ko bodo zakonodajni akti šele v osnutku, bodo nacionalni parlamenti imeli bistveno več možnosti vpliva na njihovo vsebino, prav tako pa bodo vključeni v nadzor spoštovanja načela subsidiarnosti, ki je eno glavnih načel evropskega prava (Zajec, 2008). Po tem načelu lahko EU ukrepa izključno v primeru, da so ukrepi na nacionalni ravni izčrpani in bodo s tem na evropski ravni učinkovitejši od ukrepov na nacionalni ravni, hkrati pa se mora odločitve sprejemati čim bližje državljanom.

V obrazloženem mnenju, naslovljenemu na pristojne institucije, lahko nacionalni parlament trdi, da je bilo kršeno načelo subsidiarnosti – torej oporeka pristojnosti evropske ravni odločanja o določenem vprašanju; gre za t.i. mehanizem zgodnjega opozarjanja. To mnenje mora biti podano v osmih tednih od dne, ko jim je bil osnutek akta dostopen v nacionalnem jeziku. Če tretjina nacionalnih parlamentov meni, da osnutek akta ni v skladu z načelom subsidiarnosti, potem se mora Komisija odločiti, ali bo osnutek ohranila, spremenila ali umaknila. Če ga Komisija ohrani, mora v svojem obrazloženem mnenju utemeljiti zakaj, Svet in parlament, pa o tem odločita (Krajc, 2008, str. 8). Zaradi slednjega, se je mehanizma prijel vzdevek t.i. mehanizem rumenega kartona.

Nekatere države članice so mnenja, da je za ugotovitev kršitve subsidiarnosti osem tednov premalo, saj v tem času kršitve ne morejo ugotoviti. Sama sem mnenja, da je osem tednov dovolj časa, da nacionalni parlament ugotovi, ali bi bilo predlagano zadevo bolj smiselno urediti na ravni regij ali celo na ravni držav članic. Čas je primeren tudi zato, da se države čim prej odločijo o določenem aktu. Tako se zmanjšajo časovne ovire in poveča učinkovitost delovanja. Nacionalni parlamenti pa kljub vsemu niso in ne smejo postati enakovredni partnerji institucijam odločanja v EU, hkrati pa tudi ne smejo postati tekmeči Evropskemu parlamentu. Zajec (2008, str. 2) meni, da Lizbonska pogodba s krepitvijo

vloge evropskega in nacionalnih parlamentov zagotavlja večjo demokratičnost, hkrati pa prispeva k nadaljnji parlamentarizaciji EU.

Pogodba izrecno določa, da nacionalni parlamenti aktivno prispevajo k dobremu delovanju EU in jih neposredno vključuje v evropski zakonodajni proces. Sodelovanje nacionalnih parlamentov v zadevah EU pa je neposredno zagotovljeno še z dvema protokoloma (Vatovec et al., 2010, str. 48):

- Protokol o vlogi nacionalnih parlamentov, ki ureja obveznosti posredovanja osnutkov zakonodajnih aktov in posvetovalnih dokumentov Komisije nacionalnim parlamentom takoj, ko so posredovani drugim institucijam Unije oziroma so javno objavljeni. Predpisuje rok osmih tednov, ki mora preteči do dne, ko je osnutek uvrščen na dnevi red Sveta,
- Protokol o uporabi načel subsidiarnosti in sorazmernosti, ki predpisuje mehanizem, po katerem naj bi, predvsem z vlogo nacionalnih parlamentov, zagotavljali spoštovanje načel subsidiarnosti in sorazmernosti.

Z njuno pomočjo morajo torej nacionalni parlamenti dobiti vse dokumente, letne programe in osnutke zakonodajnih aktov (Kocjančič, 2005).

S poudarjeno vlogo nacionalnih parlamentov bo EU po eni strani nedvomno pridobila na svoji legitimnosti, na drugi strani pa se bo, kljub prenosu dela suverenosti, zavarovala parlamentarna demokracija znotraj posameznih držav članic. Brez močne vloge Državnega zbora RS v procesu oblikovanja evropske zakonodaje bi lahko bila ogrožena sama ustavna ureditev Slovenije, ali pa bi ta v enem od svojih delov obstajala le kot fikcija.

S tem da se nacionalni parlamenti lahko vključujejo v proces odločanja na ravni EU že v zgodnji fazi pridobivajo na moči in lahko začnejo delovati aktivno. Vendar pa je zelo težko predvideti, kako in koliko bodo parlamenti dodeljeno povečano moč in vpliv tudi dejansko izkoristili. Poslanci številnih parlamentov se namreč zaradi preobremenjenosti ne morejo dovolj posvečati 'evropskim' temam, zadevam in zakonodajnim predlogom EU, zaradi česar zadeve EU ostajajo vedno bolj oddaljene.

Kot navaja Zajec (2008), opravljene raziskave sodelovanja nacionalnih parlamentov EU v procesu sprejemanja odločitev na ravni EU kažejo na to, da so med njimi razlike, zlasti med severno-evropskimi in sredozemskimi parlamenti. Vendar je bilo to delovanje povsod pod možnostmi in pričakovanji, predvsem pri upoštevanju, da se velik del pomembnejših aktov oziroma politik, ki trajno spreminjajo pravni red držav članic, sprejema na ravni EU. Ugotovitve nemškega pravosodnega ministrstva za obdobje 1998–2004 kažejo, da je na nekaterih področjih 80 % aktov izviral iz Bruslja (Zajec, 2008).

Nove možnosti sodelovanja in vplivanja v procesih odločanja na ravni EU, ki se odpirajo z novo pogodbo, nacionalnim parlamentom pomenijo hkrati tudi nov velik pritisk, ki pa zahteva določeno prilagoditev in tudi prevzem novih nalog.

Prilagoditev, ki bi omogočala hitrejšo obravnavo in uspešnejše uveljavljanje nacionalnih interesov v procesih pogajanj na ravni EU, je odvisna predvsem od samih parlamentov, od vzpostavljenih ustreznih praks znotraj njih in od sodelovanja z drugimi parlamenti. Predvsem pa je odvisna od človeškega dejavnika oziroma od parlamentarne elite in od strokovnega potenciala, ki ga ima na voljo posamezen nacionalni parlament.

Lizbonska pogodba je zelo zahteven dokument za vse državljane, zato bi morali parlamenti in poslanci oblikovati ustrezno komunikacijsko strategijo za seznanjanje državljanov z novo pogodbo in njenimi novostmi. Ker je naš državni zbor med prvimi nacionalnimi parlamenti ratificiral Lizbonsko pogodbo, bi lahko rekli, da je njegova naloga tu še bolj izpostavljena, ker je želel dokazati, zakaj je bil eden izmed prvih pri ratifikaciji.

Ko govorimo o vlogi nacionalnih parlamentov, se moramo zavedati, da je parlamentarna ureditev EU kompleksna družba, v kateri je potrebnih vedno več znanja in povezav, hitrega ukrepanja, poznavanja problemov in postopkov.

Nacionalni parlamenti naj zato ne bi zanemarjali tega potenciala, ki omogoča obvladovanje širših vprašanj in problemov, ki so skupni vsem članicam EU. Poslanci, ki razpolagajo s takim znanjem lahko dosežejo, da njihov parlament celoviteje oceni vprašanja, ali pa prepričajo svojo vlado o drugih možnostih od predlaganih.

Čim večje bo poznavanje in sodelovanje poslancev pri reševanju zadev EU oziroma pri dopolnjevanju stališč RS glede teh zadev, bolj ko bo to postala pomembna dimenzija poslanskega dela, tem bolj se bo Državni zbor RS uveljavil kot pomemben dejavnik uveljavljanja slovenskih interesov v procesu oblikovanja evropskih politik. Hkrati pa bo s tem prispeval k uveljavljanju EU v vedno bolj globaliziranem svetu.

Janez Janša je večje pristojnosti za nacionalne parlamente opisal: "*Neposredno izvoljeni predstavniki Evropejk in Evropejcev boste z njo dobili nove vzvode odločanja. Na evropski ravni boste imeli pravico in dolžnost soodločanja na še več področjih. Na nacionalni ravni boste pridobili možnost ukrepanja v zgodnjih fazah odločanja, ko je zakonodajni akt še v osnutku.*" (Gaube, 2008).

8 ODPRTA VPRAŠANJA LIZBONSKE POGODBE

Evropski voditelji ter zagovorniki evropskega povezovanja so si 1. decembra 2009, ko je v veljavo stopila že tolikokrat omenjena Lizbonska pogodba, za kratek čas oddahnili. Seveda pa tega ne moremo reči za tiste, za katere je začetek njene veljave pomenil začetek novega dela in spopadanje z novostmi. Tukaj gre predvsem za nedorečene novosti, ki jih je bilo in jih še bo potrebno osmisliti v praksi delovanja institucij in pravnega reda Unije, nedomišljene določbe dopolniti ali izostriti z ustrezno razlago, na odprta vprašanja pa iskati poskusne odgovore. Takšnih odprtih vprašanj pa, tako na splošni kot na konkretni ravni, še zdaleč ni malo. V nadaljevanju bo omenjena samo peščica njih, čeprav je število teh vprašanj že sedaj visoko in se bo zagotovo sčasoma še povečevalo.

Zelo pomembno je vprašanje ustavne narave temeljnih pogodb po Lizbonski pogodbi oziroma splošne razprave o ustavnosti delovanja Unije. Za nekatere je bil propad Ustavne pogodbe evropski "ustavni trenutek", saj naj ustavnega besedila ne bi sodili po njegovem uspehu ali neuspehu, temveč po sami spodbudi za vnovičen razmislek o njegovi utemeljenosti. Zavrnitev Pogodbe o Ustavi za Evropo je pomenila nauk o težavnosti oblikovanja takih mehanizmov upravljanja, da bodo sprejeti za legitimne, Lizbonska pogodba pa je ta nauk uporabila tako, da je poskušala spreobrniti največji strah Unije, torej demokratični primanjkljaj, v močno politično željo in je že v sami preambuli poudarila vez med legitimnostjo EU in njeno demokratičnostjo (Scott, 2009, str. 171).

Nekateri ustavni vidiki delovanja Unije, ki jih je vsebovala že ustavna pogodba, po vsebini pri Lizbonski pogodbi ostajajo enaki. Listina EU o temeljnih pravicah ni več vključena v besedilo pogodbe, kljub vsemu pa le-ta vsebuje določbo, s katero je listina postala zavezujoča in je njeno učinkovanje enako (Vatovec et al., 2010, str. 162).

Pri preimenovanju *ministra za zunanje zadeve Unije* v *visokega predstavnika Unije za zunanje zadeve in varnostno politiko*, katerega je Evropski svet izrecno poudarjal, se bo v praksi zelo verjetno prijelo prvo imenovanje, kljub vsemu pa ima ta funkcija bolj ali manj enako, pa čeprav v nekaterih pogledih še nedorečeno vlogo.

Zelo pomembni in odprti vprašanji sta vloga visokega predsednika Unije ter osebno imenovanje predsednika Evropskega sveta. Obe funkciji sta v Lizbonski pogodbi zelo ohlapno določeni, torej bo njuna vloga odvisna predvsem od ambicij in uspehov prvih dveh nosilcev teh funkcij, ki ju bosta poizkušala vsebinsko osmisliti. Kako se bosta nosilca novih funkcij umestila v institucionalni ustroj Unije, ter kakšno bo razmerje med njima in predsednikom Komisije, bo pokazal čas, pri čemer se lahko govori o mesecih, lahko pa tudi o letih, odvisno seveda od njunih ambicij.

Na konkretni ravni se postavlja vprašanje pri osrednji novosti Lizbonske pogodbe, in sicer glede učinkovitosti odprave tristebne strukture, ki pa že prej ni bila povsem

neodvisna, kar je še posebej aktualno za delovanje Unije na področju kazenskega prava. Razpravo o kazenskem urejanju na ravni Unije odprava tristebne strukture razbremeni razprave o razmerju med posameznimi stebri, ter jo še bolj usmeri k vprašanju, "zakaj kazensko pravo" in "kakšno kazensko pravo" za EU.

Pomembno se je tudi pomuditi pri vplivu Lizbonske pogodbe na nadaljnje širjenje EU. Lizbonska pogodba političnih izhodišč za nove kandidatke ne spreminja, so pa nekatere izmed določb pogodbe o institucionalnem ustroju take, da bodo omogočale bolj ali manj avtomatično vključitev nove članice v delovanje institucij Unije – brez posebnih posegov v primarno zakonodajo. Vse ostale podrobnosti, kot so na primer določitev števila poslancev v Evropskem parlamentu za novo članico, prilagoditev mest starim državam članicam itd., bodo še naprej urejene s posebno pogodbo, ki bo pristopu ustrezno prilagodila obstoječe temeljne pogodbe.

Glede na dogovor Unije z Irsko, da se v naslednjem mandatu ne bo zmanjšalo število komisarjev pod število držav članic (to je bila namreč ena izmed zahtev, da je Irska na drugem referendumu sploh podprla Lizbonsko pogodbo), si je mogoče zamisliti, da bo na neki točki njihovo število preveliko, ter tako doseglo tisti prag, ko njihovo delo ne bo več smotno in bo potrebno ponovno razmisliti o spremembi sestave Komisije.

Sčasoma se bo pojavilo še veliko odprtih vprašanj, na katere pa bo odgovore iskala in ponujala praksa. Odprtih vprašanj, ki jih Lizbonska pogodba sama ne ureja ali pa jih ne ureja dovolj obsežno, se v evropski pravni praksi in teoriji kažejo kot mogoča nadgradnja obstoječega pravnega sistema.

9 ZAKLJUČEK

S svojim diplomskim delom sem želela podrobno predstaviti Lizbonsko pogodbo in institucionalne spremembe, ki jih je le-ta prinesla, hkrati pa tudi opozoriti na nekatere njene problematike in slabosti.

Lizbonska pogodba je po številnih ovirah in zapletih stopila v veljavo šele 1. decembra 2009. S pregledom starejših pogodb lahko ugotovimo, da še za nobeno revizijo ustanovitvenih pogodb Evropske skupnosti oziroma Unije pogajanja in ratifikacija niso bila tako dolgotrajna, nepredvidljiva in zapletena, kot ta, ki smo jim bili priča zadnje desetletje in katerih rezultat je danes veljavna Lizbonska pogodba.

Za delovanje Unije so ključnega pomena njene institucije, saj vsaka izmed njih igra zelo pomembno vlogo pri sprejemanju odločitev, kljub vsemu pa ena drugo dopolnjujejo.

Institucije, ki jim je veljavnost Lizbonske pogodbe prinesla številne spremembe so: Evropski parlament, Svet Evropske unije, Evropska komisija, Sodišče evropskih skupnosti in Računsko sodišče. Seveda pa poleg teh institucij velja omeniti tudi številne druge, kot so na primer Sodišče Evropskih skupnosti, Evropsko računsko sodišče, Evropski svet, Evropska centralna banka, Evropski varuh človekovih pravic itd.

Nova pogodba v institucionalno strukturo EU prinaša tako pozitivne kot negativne spremembe, ki pa so hkrati tudi nadgradnja njenega dosedanjega razvoja:

- Evropski Svet postane institucija in dobi predsednika;
- pravo skupnosti postane pravo EU, ukinjena pa je tudi tristebna struktura EU, ki jo je uvedla Maastrichtska pogodba;
- Unija dobi status pravne osebe;
- visoki predstavnik za zunanje zadeve in varnostno politiko združi funkciji prejšnjega visokega predstavnika za skupno zunanjo in varnostno politiko ter komisarja za zunanje odnose;
- klavzula o izstopu iz EU;
- okrepljena je vloga Evropskega parlamenta, s širitvijo postopka soodločanja, spremenjena pa je tudi njegova sestava;
- število komisarjev se zmanjša;
- uvedena je širitev glasovanja s kvalificirano večino na nova področja;
- jasneje so določene meje pristojnosti;
- povečana je vloga nacionalnih parlamentov ...

Novosti Lizbonske pogodbi pa so, kot na državo članico EU, vplivale tudi na Slovenijo, ki je novo pogodbo ratificirala med prvimi, 29. januarja 2008. Slovenija je tako pridobila še enega, osmega parlamentarca v Evropskem parlamentu, v postopku sprejemanja

odločitev pa se je povečal vpliv nacionalnega parlamenta. Hkrati pa smo deležni tudi vseh novosti na področju državljskih pravic EU, temeljnih človekovih pravic ter večje demokratičnosti in transparentnosti pri odločanju v EU.

Vendar pa kot vsaka pogodba tudi ta prinaša tako pozitivne kot negativne spremembe.

V svojem delu sem se osredotočila predvsem na problematiko ratifikacije Lizbonske pogodbe, na problematiko povečane vloge nacionalnih parlamentov ter statusa pravne osebe, ki ga je EU pridobila.

Lizbonska pogodba je kompleksen in obširen dokument, ki je marsikateremu državljanu, kljub že uspeli ratifikaciji, še vedno neznanka. Vse države članice, razen Irske, saj tako določa njihova ustava, so o novi pogodbi odločale za zaprtimi vrati v parlamentih in jo tam tudi potrdile. S tem so se izognile dodatnemu informiranju in prepričevanju ljudstva o pozitivnosti nove pogodbe, hkrati pa jim ni bilo potrebno poslušati in upoštevati njihovih mnenj. Kljub vsemu pa se je nepričakovano zataknilo na Irskem, kjer je svoje mnenje o novi pogodbi na referendumu izrazilo ljudstvo in novi pogodbi odločno reklo "ne". Seveda se njihovega prvega mnenja ni upoštevalo, ampak se je referendum ponovil in po številnih prepričevanjih ter obljubah je le-ta, v prid EU, tudi uspel.

Pri tako pomembnem dokumentu, ki zadeva vse nas, bi se moral politični vrh bolj potruditi in svoje državljsane podučiti o novostih, hkrati pa jim dati možnost, da se sami odločijo in pogodbo na referendumu ali potrdijo ali zavrnejo.

Pri Lizbonski pogodbi se je ta problem izkazal pri referendumih ali ratifikacijah v parlamentih – končni rezultat je vedno enak interesom političnega vrha.

Z Lizbonsko pogodbo se poveča tudi vloga nacionalnih parlamentov, ki so bolj vključena v postopek odločanja, hkrati pa so v nadzor spoštovanja vključena tudi načela subsidiarnosti. S tem parlamenti dobijo večjo moč in začnejo delovati pro-aktivno, vendar pa se poraja vprašanje, ali bodo to moč sploh sposobni uporabiti oziroma bolje rečeno izkoristiti, saj so poslanci preobremenjeni in se ne morejo popolnoma predati evropskim zadevam, ki pa sčasoma postajajo vedno bolj oddaljene. Tudi prepoznavanje problemov, hitro in učinkovito odzivanje, ukrepanje ter znanje so v tako zapleteni družbi, kot EU zagotovo je, vedno bolj pomembni. Za uspešno spopadanje s tem je zato potrebno imeti izobraževane kadre oziroma poslance, kar pa pri tako hitrih spremembah vključuje tudi potrebe po izobraževanju in seznanjanju z novostmi. Bodo naši in tuji poslanci temu kos in bodo povečano moč znali izkoristiti v svoj prid in v prid državljanom? Za to ugibanje je sedaj še prezgodaj, potrebno bo počakati na čas, ki vedno pokaže rezultate, pozitivne ali negativne, za katere pa se bodo rešitve iskale šele potem, ko bodo, če bodo nastali, saj zaenkrat negativnih rezultatov nihče ne pričakuje ali pa se vsaj z njimi ne ukvarjajo.

Zadnja problematika pri kateri sem se zaustavila je, da je EU v nasprotju s preteklimi pogodbami dobila statusa pravne osebe. Le-ta ji daje možnost sklepanja pogodb, biti

stranka v mednarodni konvenciji ali članica mednarodne organizacije. Problem nastane pri vključitvi novih, bolj revnih in pomoči potrebnih držav članic EU, ki bodo potrebne subvencij, katere pa bo med drugimi članicami morala prispevati tudi Slovenija. Pa bodo že obstoječe in razvite države članice Unije lahko same reševale svoje težave in pri tem brez kakršnihkoli posledic, ki bi vplivale na njihovo življenje, subvencionirale in skrbele še za razvoj drugih, manj razvitih držav? Včasih so države za vstop v EU morale izpolnjevati številne pogoje in se za vstop "boriti", saj so jo sestavljale le tiste močne, finančno ali na kakšen drug način obogatene države, danes pa bo lahko članica postala skoraj katerakoli država, če bo le-to v interesu in korist EU (npr. cenejša delovna sila). Tukaj bi bilo potrebno pogledati tudi na interese in koristi, zlasti pa na slabosti, ki bodo s takim načinom delovanja prizadele članice EU in se ne usmeriti samo na Unijo kot celoto, saj bo tudi ta, če bo vedno več novih, pomoči potrebnih držav, slej ko prej propadla ali celo bankrotirala.

Glede na vse spremembe in dogajanja pa se nam razvoj evropskega prava včasih zazdi kot nekakšen mozaik, iz katerega jemljemo obrabljene kamenčke in jih nadomeščamo z novimi, hkrati pa se ta mozaik nenehno širi.

Ker je EU tvorba, ki se neprestani razvija, spreminja in širi, se lahko zavedamo, da so tudi spremembe, ki so uvedene z Lizbonsko pogodbo samo začasne.

10 LITERATURA

- BOHINC, R. (2007) Pravo Evropske unije, Fakulteta za družbene vede, Ljubljana.
- BOŠKOVIČ POHAR, V., VODNIK, T. (2005) Priročnik za sodelovanje slovenskih vladnih predstavnikov v postopkih odločanja v EU, Služba Vlade RS za evropske zadeve, Ljubljana.
- OŠLAK, Nika (2008) Zakonodajni postopek v Evropski uniji. Diplomaska naloga, Fakulteta za upravo, Ljubljana.
- ŠKRK, Alenka (2008) Pristojnost odločanja o temeljnih pravicah v reformirani EU. Pravna praksa. Let. 27, št. 28, str. 11–13.
- KIRN, Marko (2008) Pomembnejše razlike med Lizbonsko pogodbo in Pogodbo o Ustavi za Evropo. Pravna praksa. Let. 27, št. 24/25, str. 7–9.
- VLAHEK, Ana (2008) Institucionalne spremembe Unije po novi Lizbonski pogodbi. Pravna praksa. Let. 27, št. 7, str. 6–9.
- KRAJC, Gregor (2008) Lizbonska pogodba – ključ učinkovitosti. Pravna praksa. Let. 27, št. 12, str. 6–8.
- SKUBIC, Nataša (2008) Od tristebne strukture do enotne pravne osebnosti EU. Pravna praksa. Let. 27, št. 31/32, str. 42.
- KOCJANČIČ, R. (2005) Vloga nacionalnih parlamentov v Evropski uniji. Fakulteta za upravo. Hrastovlje.
- GRILC, P., ILEŠIČ, T. (2004) Pravo Evropske unije. Cankarjeva založba, Ljubljana.
- Publication office of the EU, Your guide to the Lisbon treaty, Belgija, 2009
- SCOTT, Colin (2009) Governing without Law or Governing without Government? Newish Governance and the Legitimacy of the EU. European Constitutional Law Review, 15.
- BARRETT, Gavin (2009) Building a Swiss Chalet in an Irish Legal Landscape? Referendums on European Union Treaties in Ireland and the Impact of Supreme Court Jurisprudence. European Constitutional Law Review, 5.
- VATOVEC, K., ACCETTO, M., AVBELJ, M., HOJNIK, J., SMRKOLJ, M. (2010) Lizbonska pogodba z uvodnimi pojasnili. GV založba, Ljubljana.

INTERNETNI VIRI:

- Europa (2009) European Union institutions and other bodies.
Dosegljivo na: http://europa.eu/institutions/index_en.htm (19.10.2009).
- Slovenian Presidency of the EU 2008 (2009) Institutions.

Dosegljivo na:

http://www.eu2008.si/en/About_the_EU/EU_Institutions/Institutions/index.html?
(15.11.2009).

- Europa (2009) Agencies of the European Union.
Dosegljivo na: http://europa.eu/agencies/index_en.htm (15.11.2009).
- Vladni portal z inf. o življenju v EU (a) (2009) Lizbonska pogodba.
Dosegljivo na: <http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-pogodba/> (19.10.2009).
- Vladni portal z inf. o življenju v EU (b) (2009) Pogodba, ki uvaja institucionalne spremembe.
Dosegljivo na: <http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-pogodba/lizbonska-pogodba-v-10-korakih/pogodba-ki-uvaja-institucionalne-spremembe/> (19.10.2009).
- Vladni portal z inf. o življenju v EU (c) (2009) Pogodba, ki prinaša spremembe za Slovenijo.
Dosegljivo na: <http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-pogodba/lizbonska-pogodba-v-10-korakih/pogodba-ki-prinasa-spremembe-za-slovenijo/> (19.10.2009).
- Vladni portal z inf. o življenju v EU (d) (2009) Katere so ključne institucionalne spremembe, ki jih prinaša Lizbonska pogodba.
Dosegljivo na: [http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/pogosta-vprasanja/vprasanje/news//6ec6fc6373/?tx_evropafaq_pi1\[q\]=578&tx_evropafaq_pi1\[view\]=1](http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/pogosta-vprasanja/vprasanje/news//6ec6fc6373/?tx_evropafaq_pi1[q]=578&tx_evropafaq_pi1[view]=1) (19.10.2009).
- Vladni portal z inf. o življenju v EU (e) (2009) Pogodba, ki prinaša nove načine odločanja.
Dosegljivo na: <http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-pogodba/lizbonska-pogodba-v-10-korakih/pogodba-ki-prinasa-nove-nacine-odlocanja/> (19.10.2009).
- Vladni portal z inf. o življenju v EU (f) (2009) Pogodba, ki prinaša koristi za državljane.
Dosegljivo na: <http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-pogodba/lizbonska-pogodba-v-10-korakih/pogodba-ki-prinasa-koristi-za-drzavljanee/> (19.10.2009).
- Vladni portal z inf. o življenju v EU (g) (2009) Pogodba, ki prinaša koristi za države članice.
Dosegljivo na: <http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-pogodba/lizbonska-pogodba-v-10-korakih/pogodba-ki-prinasa-koristi-za-drzave-clanice/> (19.10.2009).
- Vladni portal z inf. o življenju v EU (h) (2009) Ratifikacija Lizbonske pogodbe.
Dosegljivo na: <http://www.evropa.gov.si/si/lizbonska-pogodba/ratifikacija-lizbonske-pogodbe/> (19.10.2009).
- Vladni portal z inf. o življenju v EU (i) (2009) Od evropske ustave do Lizbonske pogodbe.
Dosegljivo na: <http://www.evropa.gov.si/si/vsebina/novica/news/od-evropske-ustave-do-lizbonske-pogodbe/8cffde94a9/> (19.10.2009).
- Evropa (2009) Lizbonska pogodba, Evropa gre v 21. stoletje (a).

- Dosegljivo na: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/institutions/index_sl.htm
(15.11.2009).
- Europa (b) (2009), A more democratic and Transparent Europe.
Dosegljivo na: http://europa.eu/lisbon_treaty/glance/democracy/index_sl.htm
(15.11.2009).
 - Fondation Robert Schuman (2009), The Lisbon treaty 10-easy to read fact sheets.
Dosegljivo na: <http://www.robert-schuman.eu/doc/divers/lisbonne/en/10fiches.pdf>
(december 2009).
 - Služba vlade RS za razvoj in evropske zadeve (2008) Slovenija ratificirala Lizbonsko pogodbo.
Dosegljivo na:
<http://www.svrez.gov.si/nc/si/splosno/cns/novica/article/2028/1642/>
(29.1.2008).
 - European Parliament (2009) The Lisbon Treaty: more powers for the European Parliament.
Dosegljivo na:
<http://www.europarl.europa.eu/sides/getDoc.do?language=EN&type=IM-PRESS&reference=20091005BKG61838> (7.10.2009).
 - Ministrstvo za zunanje zadeve (2010) Lizbonska pogodba.
Dosegljivo na:
http://www.mzz.gov.si/si/zunanja_politika/evropska_unija/lizbonska_pogodba/
(10.1.2010).
 - K.T. (2007) Lizbonska pogodba pod drobnogledom, MMC RTV slo.
Dosegljivo na: <http://www.rtvsl.si/evropska-unija/lizbonska-pogodba-pod-drobnogledom/80540> (13.12.2007).
 - Stalno predstavništvo RS pri Evropski uniji (2010) Svet Evropske unije.
Dosegljivo na: <http://bruselj.predstavnistvo.si/index.php?id=627> (10.1.2010).
 - Independent.ie (2010) The Lisbon Treaty for dummiest.
Dosegljivo na: <http://www.independent.ie/special-features/your-eu/the-lisbon-treaty-for-dummies-1376340.html> (20.3.2010).
 - Zajec, D. (2008) Lizbonska pogodba in vloga nacionalnih parlamentov, Seja državnega zbora.
Dosegljivo na: http://www.dz-rs.si/fileadmin/dz.gov.si/pageuploads/DZ/PDF_datoteke/Thisistheoutline.doc.pdf
(9.5.2008).
 - Evropejec.si (2010) Lizbonska pogodba.
Dosegljivo na: <http://www.evropejec.si/clanek.asp?id=19> (15.2.2010).
 - P.J.,D.L. (2009) Češka Kot zadnja ratificirala Lizbonsko pogodbo; 24ur.com.
Dosegljivo na: <http://24ur.com/novice/svet/lizbonska-pogodba-je-v-skladu-s-cesko-ustavo.html> (3.11.2009).
 - BBC (2010) The Lisbon Treaty.

- Dosegljivo na: <http://news.bbc.co.uk/2/hi/europe/6901353.stm> (5.2.2010).
- Kocjančič, Rudi (2005) Vloga nacionalnih parlamentov v Evropski Uniji.
Dosegljivo na: <http://www.fu-student.com/forum/index.php?act=attach&type=post&id=1276> (oktober 2005).
 - Keren (2008) Why Irish voters rejected the Lisbon Treaty ; The Brussels Journal.
Dosegljivo na: <http://www.brusselsjournal.com/node/3340> (15.6.2008).
 - P.M./AI.B (2009) Irci odločajo o usodi Evropske Unije; Žurnal24.si.
Dosegljivo na: <http://www.zurnal24.si/svet/irci-odlocajo-o-usodi-evropske-unije-144048> (2.10.2009).
 - Štok (2009) Lizbonska pogodba-evropska nočna mora; MMC Rtv Slo.
Dosegljivo na: <http://www.rtvsllo.si/evropska-unija/lizbonska-pogodba-evropska-nocna-mora/214768> (17.10.2009).
 - Državni zbor RS (2008) Predsednik državnega zbora nagovoril udeležence mednarodne konference »Vloga nacionalnih parlamentov v procesih odločanja v EU«.
Dosegljivo na:
http://www.dz.rs.si/index.php?id=390&no_cache=1&show_sporocilo=1392&pageNumber=108&cHash=6c03ed22dc (11.1.2008).
 - Gaube, A. (2008) Lizbonska pogodba za nacionalne parlamente prinaša priložnosti. Dnevnik.
Dosegljivo na: http://www.dnevnik.si/tiskane_izdaje/dnevnik/318000 (8.5.2008).
 - Duff, Andrew (2009) Pravi vodnik po lizbonski pogodbi.
Dosegljivo na:
<http://www.andrewduffmep.org.uk/resources/sites/217.160.173.25-406d96d1812cb6.84417533/EU%20Constitution%20Briefing/Pravi+vodnik+po+Lizbonski+pogodbi.pdf> 21.12.2009
 - Investorwords.com. (2010) Legal entity.
Dosegljivo na: http://www.investorwords.com/2759/legal_entity.html (15.3.2010).
 - J. Eur. L. (1998) The treaty of Amsterdam; The Columbia Journal of European Law.
Dosegljivo na: http://www.cjel.net/print/4_1-manin/ (1998).
 - Brugha M. Cathal (2008) Why Ireland rejected The Lisbon Treaty; 8 Journal of Public Affairs;
Dosegljivo na:
<http://mis.ucd.ie/Members/cbrugha/pubs/Why%20Ireland%20Rejected%20Lisbon%20JPA.pdf> (2008).
 - Crossick, S. (2009) It today's European Union a Monnet-type Community; Blogativ EU
Dosegljivo na: <http://crossick.blogactiv.eu/2009/02/21/is-today%E2%80%99s-european-union-a-monnet-type-community/> (21.2.2009)